

เห็นโทษก็เห็นคุณ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๘

ณ วัดป่าสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจปฏิบัติ ตั้งใจปฏิบัตินะ หน้าที่การงานของเรา เราทำหน้าที่การงานของเรามาแล้ว แต่
นี่หน้าที่ของใจ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ คัดแปลงใจของตัวเอง

“เห็นโทษก็เห็นคุณ” ถ้าเราไม่เห็นโทษ เราจะไม่เห็นคุณเลย

สิ่งที่เกิดมานี้สมบัติเดิม เป็นมนุษย์นี้สมบัติเดิมเพราะเราได้สร้างบุญกุศลมา มนุษย์สมบัติ
สิ่งนี้เป็นของเก่า เราใช้ของเก่าหมดไปวันหนึ่งๆ นะ เราก็จมอยู่กับความรู้สึกรู้สึกของเรา เราจะจมอยู่
กับความรู้สึกรู้สึกของเราเพราะเราเพลินในชีวิต เราไม่เห็นโทษหรือ เราเห็นแต่คุณประโยชน์ ถ้าเรา
เห็นแต่คุณประโยชน์ เราจะว่าชีวิตนี้เรามีความสุข

อย่างผู้ที่เป็นเด็ก จะเป็นวัยรุ่นเขาจะคิดของเขา จินตนาการชีวิตของเขา เขาจะมีความสุข
ของเขา เขาคาดหมายของเขา แต่พอเขาทำหน้าที่การงานไปแล้วนะ เขารับผิดชอบของเขาไปแล้ว
เขาจะมีความสุขทุกข์ในหัวใจของเขา ถ้ามีความสุขทุกข์นะ แต่ถ้าคนไม่เห็นทุกข์ ไม่เห็นทุกข์มันก็ไม่
เห็นโทษ ถ้าไม่เห็นโทษมันก็ไม่เข้าใจเรื่องสัจจะชีวิตนะ

คูสิ คูอย่างสัตว์ที่มันเกิดมา มันก็ใช้ชีวิตของมันไปวันหนึ่งๆ ตามอายุขัยของเขา แล้วสัตว์
เกิดมา สัตว์มันก็มีอำนาจวาสนาต่างกัน บางทีเจ้าของเขารัก เขารักความเป็นอยู่ของเขา สัตว์บางตัว
ชีวิตของเขาดีกว่าคนอื่นนะ นั่นเพราะบุญของเขานะ สิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นการกระทำของเขาทั้งนั้น

สมบัติเดิมไง สมบัติของใคร เราเก็บไว้ในบ้านในที่เก็บรักษาของเรานั้นก็เป็นสมบัติของ
เรา อันนั้นเป็นแก้วแหวนเงินทองนะ แต่คุณงามความดีบุญกุศล บาปอกุศล มันเป็นสิ่งที่กักเก็บเข้า

ไปที่ลิ้นชักของใจ ในหัวใจมันจะมีสิ่งนี้ขับเคลื่อน สิ่งที่เราเกิดขึ้นมานี้สมบัติเดิม ถ้าเราสมบัติเดิม แล้วเรามีกิเลสค้นหาความทะยานอยาก

สิ่งที่กิเลสค้นหาความทะยานอยาก ถ้าพูดอย่างนี้ว่าเรามี มันก็แบบว่า...ถ้าเรามี เราก็คือเราก็คงบเลี่ยม เราเก็บกิริยาของเราไว้ มันไม่มีหรอก เพราะว่าพูดถึงกิเลสมันบาดหัวใจ เราต้องเป็นคนที่มีศักยภาพ เราต้องเป็นคนดี เราต้องเป็นคนที่ว่าสังคมเขายอมรับนับหน้าถือตา นี่กิเลสมันจะเอาแต่สิ่งที่ว่าเป็นสิ่งที่คุณงามความดีมาให้กับตัวเอง

แต่ไม่เห็น ไม่ยอมรับนะว่าเรามีกิเลส เรามีค้นหาความทะยานอยาก สิ่งที่ค้นหาความทะยานอยากอย่างนี้ ทำให้เราไม่เห็นโทษของชีวิต เราไม่เห็นโทษนะ ถ้าเราไม่เห็นโทษ เราก็คงเพลินไปกับชีวิต การใช้ชีวิตของเราไปวันหนึ่งๆ หรือการใช้ชีวิตแบบโลก นี่สมบัติเดิมนะ สิ่งที่มีคุณประโยชน์ แต่เราใช้ไปเพราะเหมือนกับสัตว์ที่มันนอนจมอยู่ในน้ำคร่ำ มันมีความสุขของมันนะ เพราะมันรุ่มเย็นเป็นสุขของมัน เพราะมันนอนแช่ในน้ำเย็น

นี่ก็เหมือนกัน เรานอนจมอยู่ในโงะ นอนจมอยู่ในความคิด สิ่งที่ความคิด ความจินตนาการของเรา สิ่งนี้มันเป็นอาหารของใจ แล้วเราก็นอนจมอยู่กับความรู้สึกตามนี้ เราไม่เห็นโทษของมัน ถ้าเราไม่เห็นโทษของมัน ชีวิตนี้มันก็เพลินเพลินไปกับโลกเขา

คูลี เจ้าชายสิทธัตถะ เวลาที่ว่าจะเกิดจะเป็นกษัตริย์ ไปเที่ยวสวนนะ เห็นสิ่งนั้นก็นอนจมเหมือนกัน เพราะอะไร เพราะมีปราสาท ๓ หลัง เพราะเพิ่งแต่งงาน สิ่งแต่งงานแล้วเกิดบุตร สิ่งที่มีความผูกพันของใจ แต่เวลาไปเที่ยวสวน เห็นการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย สิ่งนี้มันสะเทือนหัวใจได้อย่างไรไม่นอนจมนะ ถ้าอย่างนั้นก็นอนจมไปชีวิตหนึ่งๆ สิ่งมีชีวิตหนึ่ง ความเป็นไปของกษัตริย์ ทำไมจะไม่มีความสุข สิ่งที่เป็นความสุขของโลกนี้สมบัติเดิม แล้วก็จะใช้ชีวิตอย่างนี้ตลอดไปจนสิ้นชีวิตไป มันก็หมุนไป

คุณงามความดีที่เก็บไว้ในลิ้นชัก ทำคุณงามความดีก็ได้ เพราะคนเกิดมามีศาสนาหรือไม่มีศาสนา ดีคือดี ชั่วคือชั่วโดยสัจจะความจริงของเขา สิ่งที่เป็นสัจจะความจริง สิ่งนี้เป็นความจริงแน่นอน ทำดีก็คือดี ทำชั่วก็คือชั่ว

จนที่ว่าขนาดที่นอนจมในชีวิตบอกว่า ชีวิตเราเกิดมาก็ทำคุณงามความดีแล้ว เราไม่ต้องประพฤติปฏิบัติเพราะเราไม่เคยทำความผิดพลาดเลย สิ่งนี้เป็นข้ออ้างของกิเลสนะ กิเลสอ้างอย่าง

นี่ทั้งนั้นเลย ว่าเราเกิดมาก็ไม่ได้ทำบาปอกุศล เราไม่ได้ทำความผิดพลาดใดๆ เลย เราจะต้องไปทุกข์ทรมานทำไม นี่เพราะไม่เห็นโทษ ชีวิตนี้ก็เลยไม่เป็นคุณ ถ้าชีวิตเป็นคุณนะ เกิดมาดำรงชีวิตเกิดมาในโลก

แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโมคคัลลานะเห็นว่าการเกิดของโลกมันเป็นกาม กามราคะ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่น่าขยะแขยง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกับพระโมคคัลลานะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เกิดมาจากกาม เพราะเกิดมาจากกรรมของมารดาเหมือนกัน เกิดมาจากพ่อจากแม่เหมือนกัน เกิดมาจากกาม แต่ไม่มัว ไม่สะสมอยู่ในกามนั้น จะออกจากกาม

สิ่งที่ออกจากกาม การเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย มันก็เวียนไปตามธรรมชาติของเขา สิ่งนี้การดำรงเผ่าพันธุ์ของเขามีอยู่แล้ว เราไม่ต้องไปเพิ่มเผ่าพันธุ์ให้เขา การสืบสกุล สืบสกุลแบบนี้ เป็นสืบสกุลแบบโลก สิ่งที่เป็นโลก

คุณดูเวลาประเทศที่เขาอัตคัดขาดแคลน ทำไมประชากรของเขา เขาย้ายถิ่นของเขาละ เขาก็ไปแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า แล้วสกุลของเขาละ ทำไมต้องกระจายออกไปอย่างนั้น ทำไมไม่ดำรงเผ่าพันธุ์ให้เป็นความนับหน้าถือตาของสังคมละ สิ่งนี้เวลากิเลสมันหลอกตัวเองนะว่า สิ่งนี้มันเป็นไป

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกับพระโมคคัลลานะ “เราก็เกิดมาจากกาม แต่เอาสิ่งที่เป็นกาม...” เห็นโทษ เห็นโทษการเกิด เพราะจะเกิดปัญญาที่มีภาวนามยปัญญา แต่ถ้าเป็นโลกียะเห็นการเกิด สิ่งนี้เป็นการเกิดเป็นการดำรงเผ่าพันธุ์ สิ่งนี้เป็นคุณประโยชน์ รื่นเริงกัน มีความสุข มีความพอใจกัน พ่อแม่เวลามีลูกมีเต้าจะมีความสุขมาก

แต่เวลาคติธรรมสอนกันเป็นสุภาษิต “มีลูกคน จนไป ๗ ปี” สุภาษิตเขาบอกไว้ “มีลูกคนหนึ่งจนไป ๗ ปีนะ” เพราะเราต้องดูแล เรามีสิ่งใด...เราก็คความผูกพัน ความรัก สิ่งนี้เป็นกรรมทั้งนั้นนะ เพราะเรารัก เราผูกพัน ขอสิ่งใดเราก็จะให้สิ่งนั้น ถ้าเป็นคนอื่นเราก็จะไม่ให้ แต่ถ้าเป็นลูกของเรา เราก็จะให้ เราจะผูกพัน เราจะรักษา สิ่งนี้มันสงวนรักษามาก เวลาดีออกดีใจก็เป็นดีออกดีใจไป สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของโลก นี่ความผูกพัน ความสิ่งต่างๆ ของชีวิต ชีวิตเป็นสภาวะแบบนั้นแล้วสะสมกันไป ซบซ้อนกันไป จิตนี้จะซบซ้อนสิ่งนี้เกิดขึ้นมาตลอดไป

ถ้าเห็นโทษนะ เริ่มจะคิดไง สิ่งนี้ก็ดำรงชีวิตแบบนี้ ถ้ายังมีศรีสุขก็เป็นสภาวะแบบที่สร้างบุญกุศลมา ตกทุกข์ได้ยาก คนเกิดมาทุกคนเข้าใจ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกประพาศปฏิบัติจนบรรลุธรรม จนขนาดวางศาสนาไว้ ผู้ที่ออกบวช เศรษฐีกุฎุมพิกัมมิ ยากก็เข้าใจก็ออกบวชบวช ถ้าบวชเข้ามาแล้วเป็นสากยบุตรเสมอภาคกัน ศีล ๒๒๗ เท่ากัน สิ่งเท่ากัน นับอายุโสกันต์ ใครบวชก่อนบวชหลัง สิ่งที่บวชก่อนบวชหลังแต่เคารพกันเพราะว่าเข้ามาดำรงอีกเพศหนึ่ง เพศของนักบวช เพศของนักรบ

ชีวิตจะมีคุณค่าเพราะเห็นโทษ ถ้าเห็นโทษก็จะเห็นคุณงามความดี เห็นโทษเพราะเห็นคุณค่าคือใช้ชีวิตนี้...สมบัติ สมบัติของโลก มีเราหรือไม่มีเรา สมบัติก็เป็นสภาวะแบบนั้น

สิ่งที่ว่าในปัจจุบันนี้ว่าโลกเจริญๆ รัฐสวัสดิการเขาก็ดูแลประชากรของเขาได้ ถ้าตักงานสิ่งต่างๆ สวัสดิการนั้นเขาดูแลของเขาละ สิ่งนี้มันเจือจางกันได้ละ ถ้าคนมันมีปัญหา เขาว่างสวัสดิการไว้ คนเรามีสวัสดิการในสังคม เขาจะดำรงชีวิตของเขา ไม่เหมือนกับโบราณ โบราณต่างคนต้องต่างแสวงหา สิ่งที่แสวงหา

แล้วคุณ ดูอย่างทางตะวันตกเรา เวลาภูมิประเทศ “เกิดในประเทศอันสมควร” การดำรงชีวิตนะ สิ่งดำรงชีวิตมันมีพืชพรรณธัญญาหาร สิ่งนี้ไม่อดคัดขาดแคลนเลย ถ้าเป็นธรรมชาติ “การเกิดในประเทศอันสมควร” สิ่งสมควรคือสิ่งนี้ไม่เป็นทุกข์ร้อนจนเกินไปนัก นี่อาศัยสิ่งนี้ไป

แต่ปัจจุบันนี้คนเกิดมามาก เทคโนโลยีเจริญขึ้นมา ต้องอาศัยความสิ่งต่างๆ เข้ามาเพื่อแบ่งภาระของมนุษย์ มนุษย์ก็เลยมีเวลาว่าง มนุษย์ก็มีแต่สิ่ง...คิดถึงชีวิตของตัวเอง ถ้าคิดถึงแต่ชีวิตของตัวเองนะ คุณ ดูฝนตก ถ้าภาชนะว่าอยู่จะไม่ได้รับฝนนี้เลย นี่ก็เหมือนกัน หัวใจถ้าไม่เห็นโทษนะ มันจะเพลินไปกับทางโลก

โลกียปัญญา การศึกษาการเล่าเรียน คนเกิดมาเขาวนปัญญา สิ่งที่มีเขาวนปัญญาคือการสร้างสมมา สะสมมา การเขาวนปัญญาคนคิด คนลูกคิด ถ้าเป็นโลกจริตจะเชื่อคนง่ายจะฟังแต่สิ่งนั้น ถ้าโศจริต สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเกิดขึ้นมา ถ้ามีปัญญาละ มันจะไม่โลก ไม่โกรธ ไม่หลง กับกระแสโลกออกไป นี่เราไม่ไปตามกระแสโลก เราอยู่กับโลก แต่มันก็มีสติมีสัมปชัญญะที่จะไม่ไปตามกระแสโลก นี่คือการสร้างสมมาของจิตดวงนั้น ถ้าจิตดวงนั้นมีสภาวะแบบนี้จะมีความคิด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเทศนาว่าการ ผู้ได้ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเวลาเปิดยอมรับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ จะกล่าววาจาในพระไตรปิฎกจะเป็นอย่างนั้นทั้งตลอดเลย ว่า เหมือนกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหายภาชนะที่คว่ำอยู่ให้หายขึ้นมา ถ้าหายขึ้นมา ฝนตกมันก็จะได้รับน้ำฝน

สิ่งต่างๆ จะเกิดขึ้นมา สภาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่แล้ว สิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่ถ้าหัวใจไม่เห็นโทษ มันเหมือนกับคว่ำภาชนะนั้นไว้ ไม่ยอมรับสิ่งต่างๆ ถ้าเราทำหน้าที่การงานประสบความสำเร็จ สิ่งนี้คือผลงานของเรา สิ่งนี้เป็นของเรา ของเรา ไปยึดสิ่งที่เป็นโทษ ไม่มีอะไรเป็นของเราเลย สิ่งที่เป็นของเรา เราต้องบัญชาการมันได้

แม้แต่ทรัพย์สมบัติของเรานะ คุณ เวลาเราเกิดเขาลดค่าเงินกันสักทีหนึ่ง ทรัพย์ของเราด้อยค่าไป ด้อยค่าไปต่างๆ ที่จำนวนก็อยู่เท่าเดิมนะ แต่ทำไมมันลดค่าลงไปล่ะ? เพราะสมมุติใจ มันไม่เป็นความจริง มันเป็นสมมุติ มนุษย์ตั้งขึ้นมา มนุษย์บัญญัติขึ้นมา มนุษย์สิ่งต่างๆ ขึ้นมา แล้วเราก็ไปติดสิ่งที่บัญญัติขึ้นมา

แต่ถ้าคุณงามความดีของเรา สิ่งนี้เวลาเราทำบุญกุศล เหมือนกับไฟไหม้บ้าน ไฟไหม้บ้านไหม้เรือน เราชนสมบัติออกจากบ้านของเราเท่าไร สมบัติจะเป็นอย่างนั้น นี่ก็เหมือนกันถ้าเราได้สละ เราได้จาคะของเรา สิ่งที่เราสละออกไปกลับเป็นของเรา ของเราเพราะอะไร เงินเหมือนกัน สิ่งของเหมือนกัน เก็บไว้รักษา มันจะลดค่าของมันไปแต่ถ้าเราสละออกไปมันเป็นทิพย์กลับมาในหัวใจนั้น ในหัวใจนั้นได้สลัดออกไป มีเจตนา

ยิ่งเนื่อนานบุญของโลก ถ้าเราสละออกไป ด้วยศรัทธา ด้วยความเชื่อของเรา แล้วเนื่อนานบุญที่เป็นบุญกุศลของเรา เราสละอย่างนั้น นี่เรียกว่าสมบัติเดิม สมบัติเดิมอยู่ตรงนี้ไง ถ้ามีเขาวนปัญญา เขาวนปัญญาเพราะเหตุนี้ เขาวนปัญญาเพราะเราสร้างขึ้นมา เราจะไม่เป็นคนโลกจืด สิ่งที่คุณกล่าวคู่สิ่งใด เราก็เชื่อเขาไป เชื่อเขาไป เห็นไหม โลกจืด ความหลง จืดคนเชื่อคนง่าย

มีเขาวนปัญญาอย่างนี้ แล้วพยายามมีสติสัมปชัญญะของเรา

สิ่งใดมันกระทบกระเทือนใจ มีมากนะในพุทธกาลก็มี ในสมัยปัจจุบันก็มี ในเมื่อสิ่งที่ว่าของรักของหวงแล้วพลัดพรากจากสิ่งนั้นไป ชีวิตแทบจะดำรงไม่เลย แล้วก็หาทางออก ถ้าเขาอย่างนั้นมันเหมือนกับเห็นโทษใจ แล้วก็จะเห็นคุณกับชีวิต สิ่งที่เรารักมากสวณมากแล้วพลัดพราก

จากเราไป จะเสียใจมาก สะเทือนหัวใจมาก จนจะดำรงชีวิตไว้แทบไม่ได้เลย นี่ก็ว่ามันสะเทือนใจ

ถ้ามีกรรม ฝนตกฟ้าร้อง เวลาฟ้าร้องขึ้นมา สิ่งนี้ฝนจะตก สิ่งนี้ฝนจะตกนี่คือสภาวะธรรมที่มันเกิดมากระทบใจเรา ถ้าเรามีสติ เราหยายภาชนะของเราไว้ ถามว่าสิ่งนี้เกิดขึ้นมา โลกนี้ไม่มี... เขาเป็นอย่างนี้หรือ สิ่งใดจะเป็นสมบัติของเราที่จะเป็นสมบัติของเราที่ไม่พลัดพรากจากเรามีหรือ? มันไม่มีทั้งนั้นล่ะ สิ่งที่ไม่มี สิ่งนี้เป็นโทษทั้งนั้นเลย แต่เราไปยึดเอง เราไปหลงเองว่าสิ่งนี้เป็นของเรา สิ่งนี้เป็นของเรา

ถ้ามีสติสัมปชัญญะ แล้วสิ่งใดเป็นของจริงล่ะ? สิ่งที่เป็นของจริง นี้อริยสัจ สิ่งที่ต้องศรัทธา พระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ก่อนขึ้นมา สิ่งนี้เป็นของจริง สิ่งที่เป็นของจริงเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่สร้างบุญญานุการมามหาศาล ความลึกลับซับซ้อนของใจนี้ลึกลับมาก คิดขนาดไหน จินตนาการขนาดไหนมันก็เข้าถึงสภาวะแบบนี้ไม่ได้

แล้วเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ก่อนขึ้นมา รู้ก่อนนะ รู้ก่อน เพราะว่าพระปัจเจกพุทธเจ้ากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่จะบรรลุธรรมโดยอย่างนั้น สาวกสาวกจะต้องมีผู้ที่ชี้แนะ แล้วเราเกิดท่ามกลางศาสนา เหมือนกับฝนตกต้องตามฤดูกาล สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์กับชีวิต

แล้วเราปฏิเสธเราไม่ใช่ ทั้งๆ ที่ใช่ซะ เพราะคนเกิดมา บ้างจัญ ๔ ต้องมีน้ำดื่ม ต้องมีต่างๆ สิ่งนี้มันต้องใช้น้ำอยู่แล้ว ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งชีวิตดำรงไปไม่ได้ ขณะนี้เราใช้อยู่เราก็ไม่เข้าใจ

นี่ก็เหมือนกัน เราเกิดมาในท่ามกลางพุทธศาสนา ศาสนานี้เจริญรุ่งเรือง รุ่งเรืองด้วยประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธ คุณติ คุณศีล ศีลเหมือนกับสิ่งที่ว่าดอกไม้ในป่าในเขา เขาอยู่ต่างคนต่างอยู่ของเขา จะมีคุณงามความดีประจำดอกไม้เขา แล้วถ้าเอามาร้อยเป็นพวงมาลัยล่ะ สิ่งที่ย่อยเป็นพวงมาลัยมันก็มีความงามของมันขึ้นมา เราจะบูชาเพื่อเป็นประโยชน์กับสิ่งที่การกระทำนั้นก็ได้

นี่ก็เหมือนกัน ประเพณีวัฒนธรรมเป็นแบบนั้น วางไว้ให้เราโอกาส ธรรมและวินัยให้เราก้าวเดิน ถ้าเราก้าวเดินตามสิ่งที่เราเกิดขึ้นมา นี่เกิดในท่ามกลางพุทธศาสนา พุทธศาสนาเป็นประเพณีวัฒนธรรมให้เราได้ถูกคิด ถูกคิดให้เห็นว่าชีวิตนี้มันเป็นประโยชน์กับอะไรบ้าง

ถ้าเป็นประโยชน์กับโลก สังคมโลกเขาก็เชื่อถือเกื้อกูลกัน สิ่งที่เกิดูลกกัน คนดีก็เกิดูลกได้ ขนาดนั้นแล้วก็ต้องตายไป นี่สมบัติเดิม เกิดมาแล้วควรจะไ้มากกว่านั้น สิ่งไ้ควรไ้มากกว่านั้น ย้อนกลับมาเห็นโทษปั้บ มันอยู่ที่เจตนา อยู่ที่ความคิดของใจถ้าใจมีความคิด

เวลาเราออกประพตติพรหมจรรย์ เวลาเราอยู่ เกิดมา เรามีหน้าที่การงาน เราต้องพยายามหา อยู่หากินของเรา นี่เป็นหน้าที่การงานของเราเนะ เป็นความทุกข์ความยากอันหนึ่ง เราต้องหาสิ่งนี้ มันเป็นการบังคับชีวิตไ้

แล้วนักบวชละ ผู้ที่ออกประพตติพรหมจรรย์ สิ่งนี้โลกเขามีอยู่แล้ว มันกลับเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ในเมื่อมีภิกษุ ผู้ที่เขาสละ ถ้าไม่มีภิกษุ การทำบุญกุศลจะเกิดขึ้นมาไ้ไ้ไ้ไ้ สิ่งไ้ เพราะมีภิกษุ มีผู้มีศรัทธาและความเชื่อ เชื่อถึงสละ สละสิ่งที่ เป็นสาธารณสมบัติ

คนเกิดมาเป็นมนุษย์มีสิทธิเสมอภาคกัน ภิกษุสละสิ่งที่มนุษย์เขาใช้กัน สิ่งไ้ภิกษุที่มนุษย์ เขามีสิทธิ นี้ออกประพตติพรหมจรรย์ สิ่งไ้ประพตติพรหมจรรย์ ผู้ที่เขาส่งเสริมขึ้นมา เราไม่ต้อง หน้าที่การงานแบบเขา มันดำรงชีวิตไ้ไ้ไ้ แต่เราไม่กล้าสละ เพราะเราไม่เห็นโทษของความเป็น สิ่งไ้ไ้ เราพยายามแสวงหาอย่างนี้ว่า เป็นหน้าที่การงาน นี่เป็นสมบัติของเรา

ถ้าเราสละสิ่งนี้ออกไป เราจะมีโอกาสในการรื้อค้นความเป็นไป การเกิด การแก่ การเจ็บ การตายในหัวใจ สิ่งนี้ต่างหากจะเป็นคุณขึ้นมา ถ้าเป็นคุณขึ้นมา สิ่งไ้เป็นคุณ คุณเกิดมาจากไหน? คุณเกิดมาเพราะเรามีศรัทธาและเราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราถึงจะออกประพตติ ปฏิบัติ ถ้าออกประพตติปฏิบัติ สิ่งไ้ไ้มันเป็นโทษละ เป็นโทษเพราะอะไร เพราะกิเลสมันอยู่ใน หัวใจ มันต่อต้านทั้งนั้นละ

ถ้ามันต่อต้าน มันสร้างความคิด มันสร้างแ่งมุมต่างๆ ที่มันหลอกลวง ความฟุ้งซ่านเกิด อย่างนี้ เวลาประพตติปฏิบัติไปปีสองปี หรือประพตติปฏิบัติไปแล้วมันไ้ไ้ไ้ไ้ผล น้อยเนื้อต่ำใจ สิ่งไ้ที่น้อยเนื้อต่ำใจ สิ่งนี้กิเลสมันเริ่ม

เวลาประพตติปฏิบัติว่าเราปฏิบัติธรรมแล้วไม่เห็นไ้ไ้ไ้ไ้ผลประโยชน์ ไ้ไ้ไ้จะความจริง ขึ้นมาในหัวใจเลย เราคิดว่าเราปฏิบัติ เหมือนกับทางโลกเขาทำงานกัน สิ่งไ้ทำงานกันประสบ ความสำเร็จเป็นหน้าที่การงาน นั้นเพราะเราทำ แล้วมันเป็นวัตถุที่เราบังคับมันไ้ไ้

แต่หน้าที่การงานของใจ มันมีกิเลส เหมือนกับเราทำงานสังคมของเรา มีผู้ที่มีความคิดเห็น
 แก่ตัว พยายามทำลาย พยายามยุแหย่ให้สังคมนั้นแตกแยกกัน งานนั้นก็จะไม่สำเร็จ นี่ก็เหมือนกัน
 ในเมื่อกิเลสมันขวางอยู่ กิเลสค้นหาความทะยานอยากในหัวใจมันขวางการกระทำของเราอยู่

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้โทษใครเลย สิ่งนี้เป็นของสิ่งที่มี
 คุณประโยชน์มาก “ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนะ” ผู้มีศีล ศีลจะคุ้มครองคนนั้น

เวลาทางโลกเขา เขาต้องหาสิ่งที่คุ้มครอง หาสิ่งที่เป็นเครื่องรางของขลัง เพื่อจะให้เรามี
 เมตตา มีสิ่งต่างๆ เพื่อจะให้เขาเมตตาเรา ถ้าเรามีศีล เราประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรม สิ่งนี้
 คุ้มครองอยู่แล้วเพราะอะไร เพราะเป็นคนดี สิ่งที่เป็นคนดีนะ ใครเขาจะมาทำลายคนนั้น สิ่งนี้มัน
 เป็นประโยชน์กับเรา ถ้ามีศีล ศีลให้ประโยชน์กับเรา

“สี่เลน สุคติ ขนฺติ” ผู้ที่มีความสุขเพราะมีศีล

“สี่เลน โภคสมฺปทา” เราจะมีโภคทรัพย์เพราะเราไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

ถึงที่สุดศีลนี้ทำให้ถึงนิพพานได้ ทำให้เราประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดที่จะไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ
 ไม่ตาย นี่คือสมบัตินะ “ศีล สมาธิ ปัญญา” ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรา เราเชื่อของเรา เราทำการ
 กระทำของเราขึ้นมา กิเลสมันจะแทรกขึ้นมาขนาดไหน เราก็ต้องมีความมุมานะ สิ่งที่มีมุมานะ สิ่ง
 การกระทำนี้มันเริ่มต้น เริ่มต้นแล้วก็ล้มลุกคลุกคลาน

เหมือนเด็ก เด็กในการหัดประพฤติปฏิบัติใหม่ สิ่งที่จะหัดประพฤติปฏิบัติใหม่ คุณเด็กสิ มนุษย์
 เราเกิดมาโดยธรรมชาติ ต้องเดินได้ ต้องเคลื่อนไหวได้โดยปกติ เวลาเด็กเกิดขึ้นมา เว้นแต่เจ้าชาย
 สิทธัตถะที่เกิดแล้วเดินได้ ๗ ก้าวนะ เด็กแต่ละคนเดินได้ไหม เด็กเกิดมามันต้องหัดนั่ง หัดยืน หัด
 เดิน สิ่งที่จะหัด แต่สังคมเขาเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว มันเป็นสภาวะแบบนี้ของมนุษย์ที่จะเดินไปโดย
 ปกติ เวลาเกิดขึ้นมามันก็เดินไม่ได้ มันก็ต้องฝึกหัดของมัน มันก็ต้องถึงอายุถึงคราวของเรามันก็
 ต้องหัดเดิน หัดพูด หัดทุกอย่างเลย

นี่ก็เหมือนกันหัวใจของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติ มันเป็นไปได้ไหม คุณสิ คุณมนุษย์ก็ใช้ชีวิต
 เป็นปกติ นี่ก็เหมือนกัน ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็มีแล้วอยู่อย่างนี้ไง สิ่งนี้มี
 อยู่แล้ว แล้วเราประพฤติปฏิบัติไป ทำไมมันไม่ได้ประโยชน์จากที่เราประพฤติปฏิบัติละ

ถึงต้องโทษกิเลส กิเลสในใจของเรา

สิ่งที่ว่าเวลาเราไม่เห็นโทษของชีวิต เราก็นอนจมกับชีวิตนะ สิ่งทีนอนจมกับชีวิตมัน แสวงหาเรื่องของสมบัติทางโลก ถ้าคนที่มีเขาวนมีปัญญาเป็นคนที่มศีลธรรมในหัวใจ เขาก็ทำคุณงามความดีของเขา สิ่งนี้มันน่าสลดเพราะมันใช้สมบัติเดิมแล้วก็ต้องตายไปกับชีวิตนี้

สร้างสมบุญญานิการแบบพระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย แสนมหากัป นี่เขาสร้างบุญกุศลของผู้ที่มีศีลธรรมในหัวใจนั้นไป

แต่ขณะที่ประพฤติปฏิบัติ ขณะที่เรามีศรัทธาความเชื่อ เรารื้อค้นเดี๋ยวนี เพราะการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย นี่มันเป็นเรื่องความทุกข์อย่างยิ่งนะ สิ่งที่เป็นภัยซึ่งๆ หน้าคือการเกิดและการตาย สิ่งที่เกิดและการตาย ขณะเกิดในปัจจุบันนี้ สังคมที่เป็นพุทธศาสนานี้ สังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุขขนาดนี้ เรายังเดือดร้อน เรายังมีความทุกข์ในหัวใจขนาดนี้ แล้วสังคมขณะที่ว่าไม่มีศาสนา คนมีแต่ความเห็นแก่ตัว คนมีแต่ความเบียดเบียนกัน สังคมอย่างนั้นจะเดือดร้อนไหม

ถ้าเราคิดถึงสังคมแบบนั้น ถ้าเราเกิดและตายไป ไปเจอสังคมสภาวะแบบนั้น มันจะมีความทุกข์ขึ้นมาใหม่มากกว่านี้ไหม ถ้ามีความทุกข์มากกว่านี้มันถึงจะมีเจตนา ถึงจะมีกำลังใจ ถ้าเรามีกำลังใจออกประพฤติปฏิบัติของเราละ หน้าทีการงานนั้นถ้าเป็นภาระรับผิดชอบนั้นส่วนหนึ่ง แต่ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติมันจะย้อนกลับมาละ

เวลาพระ ผู้ที่ไม่ต้องทำอาชีพ ไม่ต้องมีอาชีพสิ่งต่างๆ ก็ต้องมีข้อวัตรปฏิบัติ สิ่งทีข้อวัตรปฏิบัติเพราะอะไร เพราะเรื่องของใจ ใจอยู่ในร่างกาย เราจะให้แสดงตัวออกมาอย่างไร เห็นไหม เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใจก็กระนอง สิ่งทีก็กระนองนะ การแสดงออกมา สิ่งต่างๆ กิริยามารยาท หรือการเคลื่อนไหวออกมาจากใจทั้งหมด สิ่งทีออกมาจากใจทั้งหมด คีก็กระนองขนาดไหน ถ้าคนประพฤติปฏิบัติเข้าไปถึงเรื่องของใจของตัวเอง

ถ้าใจของตัวเอง กิเลสอยู่ที่ใจ เกิดที่ใจ ดับที่ใจ

การกระทำของกิจจญาณ กตญาณ เรื่องของอริยมรรคในหัวใจ พอทำลายกิเลสในใจนี้ออกทั้งหมด มันจะเข้าใจสิ่งนี้ออกทั้งหมดละ การเคลื่อนไหวออกไปสภาวะแบบนั้น แม้แต่กิริยาภายนอกก็เป็นการเคลื่อนไหวออกมาจากจิตนิสัย

เวลาประพฤติปฏิบัติเข้าไปในหัวใจ สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติเข้าไปในหัวใจ นี่การกระทำของจิต จิตมันจะมีการกระทำของมัน มันจะสงบเข้ามาขนาดไหน ความสงบหรือความฟุ้งซ่านของจิต มันเป็นสภาวะแบบใด

ขณะที่ว่าความคึกคะนองของร่างกายก็ส่วนหนึ่ง ความคึกคะนองของจิตก็ส่วนหนึ่ง ความคึกคะนองของจิต จิตที่คึกคะนองต้องมีครูบาอาจารย์คอยควบคุม สิ่งที่จิตที่คึกคะนอง เพราะว่าเราไม่ทันความรู้สึกร่างของเราเนะ เวลาจิตสงบขึ้นมาเนี่ยตกบ่อ ตกเหว ตกลงไปขณะที่ว่าตกลงไปในนรก เอลิ ไปที่ต่างๆ เวลาขึ้นไปข้างบนก็ออกไปบนถึงบนก้อนเมฆ เห็นเดินจงกรมบนอากาศ สิ่งนี้มีนะ

เราประพฤติปฏิบัติไม่ได้ผล เราจะว่าสิ่งนี้มันจะเป็นไปได้อย่างไร แต่ในวงปฏิบัติครูบาอาจารย์ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ พระเป็นหมื่นเป็นแสน ทำไมประพฤติปฏิบัติจะไม่มีสภาวะแบบนี้ แล้วถ้ามีครูมีอาจารย์คอยชี้แนะ

ความคึกคะนองของใจจากภายใน ถ้าความคึกคะนองของใจจากภายใน เวลาสงบก็มีอาการตื่นเต้นขนาดนั้น จนเราเห็นอาการแปลกประหลาดของใจ จนขนาดตื่นกลัวก็มี ตกใจก็มี ถ้าตกใจหรือตื่นกลัวนี่กลับมาที่พุทโธ กลับมาที่ตั้งสติไว้ สิ่งนี้คือสมบัติของเรา สิ่งที่เกิดการกระทำเกิดมาจากใจ ความคึกคะนองของใจ สิ่งนี้มันเกิดขึ้นมาจากการสะสมของจิต จิตสะสมไว้นานขนาดไหน มันจะมีมีความเป็นไปของเขา ถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์จะคอยควบคุมอย่างนี้ คือคอยเตือนสติ คอยประคองไป มันจะไม่เสียหายถ้ามันไม่เสียหาย

ถ้ามันไม่มีครูบาอาจารย์เนะ เวลาจิตสงบขณะนั้น แล้วเวลาออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ มันจะออกไปทั้งหมด พอออกไปทั้งหมด มันจะรับรู้แล้วไปเห็นสภาวะที่จิตนั้นเห็น ถ้าออกไปจนเคล็ดจนเพลิดเพลีนไป พอจิตมันเสื่อม พอเสื่อมมันจะย้อนกลับขึ้นมา มันต้องย้อนกลับมาที่พุทโธ กลับมาตั้งสติ มันจะทำแล้วมันจะน้อยเนื้อต่ำใจ มันจะไม่ประพฤติปฏิบัติอีก

สมบัติ สิ่งที่จะสะสมไว้ในใจ ถ้าเราใช้...เหมือนเงินเลย เงินเราใช้อย่างไรมันก็พร่องไป ร่อยหรอไปโดยธรรมชาติของเงินที่เป็นวัตถุที่โลกเขาให้ค่ากัน นี่ก็เหมือนกัน กำลังของจิต กำลังของสมาธิ เวลามันออกไป มันก็คึกคะนองมันออกไป มันใช้จ่ายของมันออกไป เวลามันใช้อย่างไรแล้วมันหมด มันเสื่อมไป มันค่อยค่าไป พอค่อยค่าไปมันไม่มีผู้ชี้แนะ มันไป พอจะย้อนกลับมามันก็

น้อยเนื้อต่ำใจ ถึงกับล้มลุกคลุกคลาน ถึงกับเลิกการประพฤติปฏิบัติไปก็มี สิ่งนี้มันมีอยู่แล้วในหัวใจของเรา เพราะเราสร้างสมของเราขึ้นมา ครูปาอาจารย์สำคัญตรงนี้

นี่จิตก็กระนอง ถ้าจิตก็กระนองก็ต้องมีปฏิปทาเครื่องดำเนิน “วัตรปฏิบัติ” สิ่งนี้ให้อาศัย สิ่งนี้เป็นการแสดงออก อาศัยสิ่งนี้เป็นการคัดแปลงใจ ใจถ้าเราไม่คัดแปลง เราไม่ควบคุมนะ กิเลส ค้นหาความทะยานอยากในหัวใจมันจะขับไล่ไปมาก ถึงต้องมีวัตรปฏิบัติ สิ่งที่มีวัตรปฏิบัติ ให้การแสดงให้จิตนี้อยู่ในกรอบ ถ้าอยู่ในกรอบอย่างนี้จนเป็นนิสัย เวลาขอนิสัยครูปาอาจารย์ก็เพราะเหตุนี้

“ขอนิสัย” นิสัยของครูปาอาจารย์ เวลาตามธรรมเนียม ถ้าเราไปสำนักไหนก็แล้วแต่ เราจะต้องไปคุกก่อน ไปอยู่ก่อน ๗ วัน ว่าอาจารย์กับเรานิสัยใจคอเข้ากันได้ไหม ถ้าไม่ได้เราก็กึ่งบริการ เราก็กึ่งแสวงหาของเราต่อไป แต่ถ้าเข้าได้ต้องขอนิสัย ครบ ๗ วัน ราตรีที่ ๗ พระถ้าไม่ขอนิสัยเป็นอาบัติทุกกฏ เป็นอาบัตินะ เป็นอาบัติหมดเลย

แต่ถ้าอยู่ด้วยกัน เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ “สังฆรัตนะ” สิ่งที่เป็นสงฆ์ เป็นสังฆะ สิ่งที่สังฆะเพื่ออะไร เวลาพระเทศน์ไปขอ ขอกการปกครองสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้ ไม่ให้ใครปกครองสงฆ์นะ ให้สงฆ์ปกครองกันเองโดยธรรมและวินัย

สิ่งที่ธรรมและวินัย เวลาเข้าไปขอนิสัย นิสัย เพราะมันตรงจริตกัน ขอนิสัยกัน มันไปกันได้ สิ่งที่จริตขัดขวางกัน ขัดแย้งกัน สิ่งที่ขัดแย้งนี้มันไม่ยอมรับ ถ้าไม่ยอมรับเราก็กึ่งเปลี่ยนของเราไป สิ่งนี้มันเป็นการเปิดกว้าง เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ชำระกิเลสออกไป พุทธวิสัย จะเข้าใจเรื่องของจิต เรื่องของความเป็นไป สิ่งที่เป็นไปจากภายใน

ถ้าขอนิสัยแล้วให้ประพฤติปฏิบัติ ให้ประพฤติตามวัตรปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติ ๕ ปี ถ้าเป็นผู้ที่ฉลาดจะพ้นจากนิสัย เหมือนกับเราบรรลุนิติภาวะ ถ้ายังไม่บรรลุนิติภาวะ เราจะไม่มียุติทำนิติกรรม นี่ก็เหมือนกัน ถ้าพ้นนิสัย เราออกไปประพฤติปฏิบัติโดยส่วนตัวของเราหรือเราออกไป มีผู้ที่มาพึ่งพาอาศัย เราก็กึ่งให้คนอื่นได้ สิ่งที่ทำให้คนอื่น สังฆะมันถึงเข้มแข็งมาไง สิ่งที่เข้มแข็งเพื่อที่จะให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมีสิ่งที่เกาะ มีสิ่งที่พึ่ง มีสิ่งที่อาศัย ดำรงเผ่าพันธุ์ของสากยบุตรพุทธชินโรสมา ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้วนี่ไง

แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจนมีดวงตาเห็นธรรม สิ่งที่มีดวงตาเห็นธรรมมันจะเห็นโทษจากภายใน ถ้าไม่เห็นโทษจากภายในจะไม่เห็นคุณ เราจะไปเห็นแต่สิ่งที่ว่า...

เวลาเราบวชมาแล้วมีคนนับหน้าถือตา มีคนมา มีลาภสักการะ มันก็จะนอนจมอยู่กับในเพศของนักบวช

คูลี คูที่บริษัทเขาผลิตยา นี่ปริยัติ เวลาเขาผลิตยา บริษัทสิ่งต่างๆ เขาผลิตยามาเพื่ออะไรล่ะ? เพื่อเป็นสินค้านะ ผลิตยามา แล้วทำตลาด ทำสิ่งต่างๆ ให้เป็นคุณประโยชน์กับโลกเขาบริษัทเขาทำยามาเพื่อขาย ขายเพื่อธุรกิจของเขา แต่นี่ปริยัติ

ปฏิบัติละ “ปฏิบัติ” ผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย กิณยาเข้ามาในหัวใจนะ กิณยาเข้ามา ให้ยานี้เข้าไป ขับเชื้อ ขับโรคร้ายไข้เจ็บออกไปจากใจ เราไม่ได้ไปตั้งโรงงานผลิตยา เราจะตั้งโรงงานให้ยาธรรม โอสณนี้ไปชำระกิเลส ถ้าเราไปชำระกิเลส มันจะเป็นหน้าที่การงานของเราละ มันจะย้อนกลับมาดูหัวใจของเรา

โรงงานของเรา คือภวาสวะ คือตัวภพ คือตัวจิตติจิต คือตัวจิตที่พาเกิด พาแก่ พาเจ็บ พาตาย นี่โรงงานใหญ่อยู่ที่นั่นะ เวลามันผลิตธรรมขึ้นมาละ เวลามันจิตสงบขึ้นมา ความเป็นไป ความเห็นของจิต จิตมันจะมีความเห็น มีสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นมา มันเกิดผุดขึ้นมาในหัวใจ จะรู้บาป รู้สิ่งต่างๆ ไปหมดเลย สิ่งที่โรงงานใหญ่ เวลาธรรมเกิดนะ

แต่ถ้าเวลากิเลสมันเกิดนะ สิ่งที่มีมันเหยียบย่ำมันเหมือนโรงงานนี้มันเกิดสิ่งที่เครื่องจักรมันมีการกระทบกระทั่งกัน มันทำให้สิ่งที่โรงงานของเรามันไม่สะดวก เราก็ต้องตั้งสติ โรงงานของเรา ตั้งสติ

สตินี้ก็เป็นธรรม สมานินี้ก็เป็นธรรม ปัญญานี้ก็เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรม “ปฏิบัติ” ฝ่ายปฏิบัติต้องพยายามเอาใจของตัวเองไว้ ตั้งสติไว้ นวัตกรรมปฏิบัติอยู่ตรงนี้ อยู่ตรงที่ว่าจิตใจของเราหน้าที่ของเราคือดูโรงงานของเรา คือแก้ไขของเรา ถ้าเห็นโทษจากภายใน เห็นโทษจากความฟุ้งซ่าน แล้วเห็นคุณของความสงบร่มเย็นของใจ

ถ้าเห็นคุณของความสงบร่มเย็นของใจมันก็มีสติ ความมีสติมันก็จะแบ่งแยกได้

ถ้าเราขาดสติ เราคิดไปตามสังขาร ความคิด ความปรอง ความแค้น คิดตามสัญญาที่มันพอใจของมัน สิ่งนี้จะออกไปเป็นเรื่องของโลก

ถ้าสติเราขยับยังให้มีสติ แล้วตรึกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งนี้มันจะทำให้ใจมันสงบเข้ามา เพราะอะไร เพราะนี่เป็นสัมมาอาชีวะ เป็นสิ่งที่ว่าจิตใจเราได้ดื่มกินธรรมขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือศาสนธรรม คำสั่งสอน คำสั่งคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้วางไว้โดยธรรม แล้วเหมือนกับฝนที่ตกอยู่อย่างนี้ ถ้าฝนตกมา ภาชนะมันรองรับฝนนั้นได้ไหม

สภาวะธรรมคือนามธรรม แล้วนามธรรมของเรา เราทำสติของเราขึ้นมาได้ไหม เราทำ ความสงบของใจขึ้นมาได้ไหม ถ้าจิตมันสงบขึ้นมา ใจเราสงบขึ้นมา มันมีความร่มเย็นเป็นสุข สิ่งที่เป็นโทษคือสิ่งที่ว่า เป็นความเร่าร้อนของใจ สิ่งที่เป็นคุณคือความสงบของใจ มันจะเห็นเข้ามาจากภายในนะ ถ้าเห็นโทษจากเราขาดสติ เห็นโทษจากการที่เราไม่ควบคุมใจของเราเอง เห็นโทษจากการปล่อยใจตามสบาย เห็นโทษจากการที่ไม่ตั้งสติไว้ก่อน

เวลาจะนั่งสมาธินี้จะล่าใจ กำหนดสติไปสบายๆ ไม่ตั้งสติให้ชัดเจน ถ้าตั้งสติให้ชัดเจน “สติ” สิ่งที่ตั้งมันจะยับยั้งความกระทบกระเทือนของใจได้ ยับยั้งใจที่มันไปแสวงอารมณ์ สิ่งที่เป็นทุกข์ สิ่งที่เป็นความฟุ้งซ่าน สิ่งที่เป็นเหยื่อ เห็นไหม นี่เห็นโทษจากภายนอกคือเห็นโทษจากสิ่ง ที่เรื่องเกี่ยวกับเรื่องของโลก

เรื่องของโลก การที่ชีวิตนี้ผ่านไป ล่วงไปวันหนึ่งๆ เราจะต้องตายไปข้างหน้าแน่นอน เรายังเพเลิดเพลิน เรายังตื่นไปกับโลก เพราะเราไม่เห็นโทษของมัน เราไม่เห็นคุณของชีวิต คุณของชีวิตคือการเกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราจะได้ความสุขอันแท้จริง นั่นเป็นเรื่องเห็นโทษจากภายนอกนะ

แล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลามันฟุ้งซ่านขึ้นมา โทษจากภายใน เราก็เห็นโทษจากภายใน ถ้ามีสติสัมปชัญญะ ถ้าเรามีคำบริกรรมของเรา ถ้ามันสงบเข้ามาเราจะเห็นคุณ เห็นคุณจากภายใน อ้อ! จิตมันก็สงบได้ จิตนี้มันเคยฟุ้งซ่านได้ จิตนี้มันเคยหลุดกระซากลากไปนะ ตัณหาความทะยานอยากมันป้อนเหยื่อให้ แล้วจิตมันก็เคลื่อนออกไปตามอำนาจของมัน

สิ่งใดที่เราเคยประสบสัมผัสมา มันจะจินตนาการของมันไปเพราะมันขาดสติ ถ้าเรที่ตั้งสติไว้ มันยับยั้งสิ่งนี้ได้ มันสงบได้ มันสงบได้เพราะเรามีสติ พอมีสติเรายับยั้งจิตอย่างนี้ เรายังรักษาจิตของเราไว้ได้ พยายามทำอย่างนี้บ่อยครั้งเข้าจนเป็นนิสัย คือการชำนาญในการควบคุมจิต

ถ้าการชำนาญควบคุมจิต ถ้าเรารักษาเหตุมันไว้อยู่ เรายังรักษาเหตุไว้ได้อยู่ ผลของมันต้องเกิดแน่นอน ถ้าเรารักษาสติ เรายังรักษาคุณประโยชน์ของเราในหัวใจของเรา มันจะเป็นธรรมดาตลอด นี่เห็นคุณไปเรื่อย เห็นคุณไปเรื่อย จิตตั้งมั่นนะ

ถ้าจิตตั้งมั่นแล้วเราน้อมจิตนี้ไปหัดวิปัสสนา หัดวิปัสสนาเพราะอะไร เพราะว่าสิ่งที่มันสงบอยู่นี้มันเหมือนน้ำเต็มแก้ว เราตักน้ำใส่ตุ่ม เราหงายภาชนะของเราขึ้นมา แล้วฝนตกมาเต็มภาชนะ มันตกอยู่ตลอดไป มันก็ล้นภาชนะนั้นไปเฉยๆ มันล้นภาชนะนั้นไปเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นสัจจะความจริง มันเป็นเรื่องจิตที่มันพุ่งชันได้ มันก็สงบได้ แต่เชื่อใจละ

ถ้าเราจะเอายา เราพยายามจะผลิตยาของเรา ผลิตยาด้วยการประพฤติปฏิบัติ เราผลิตยาด้วยภาคปฏิบัติ ยาคือธรรมโอสธ นี่มรรคญาณ สิ่งที่มีมรรคญาณ คำริชอบ ความเพียรชอบ งานชอบนี้เป็นยานะ สิ่งที่เป็นยา เราผลิตขึ้นมา แล้วเราย้อนกลับเข้ามาดูภายในหัวใจของเรา ผลิตยาขึ้นมาแล้วเราก็กินยาของเรา สิ่งนี้มันจะเป็นประโยชน์กับใจ ถ้ามันเป็นประโยชน์กับใจ เหตุนี้ถึงต้องมีการวิปัสสนา

ถ้าวิปัสสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสชกับเจ้าลัทธิต่างๆ มาตลอด สิ่งที่ทำ ความสงบของใจ สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ สมาธิสามารถยับยั้งความพุ่งชัน สมาธิสามารถเหยียบหัวกิเลสไว้ได้ชั่วคราว แต่สมาธิแก้กิเลสไม่ได้

ถ้าไม่มีสมาธินะ เราปล่อยความพุ่งชัน เราว่าเราใช้ความคิดของเราตลอดไป ความคิดอันนั้นก็เป็นโลกียปัญญา สิ่งที่เป็นโลกียะเพราะมันคิดออกมาจากตัวตน คิดออกมาจากขั้นๆ คิดออกมาจากสิ่งที่มีข้อมูลในหัวใจ สิ่งที่มีข้อมูลในหัวใจมันก็คิดได้ อย่างเช่นในปัจจุบันนี้ชีวิตนี้คืออะไร ชาตินี้ตายแล้วไปไหน นรกสวรรค์มีหรือเปล่า เราก็เห็นแต่สิ่งที่พิสูจน์ได้ด้วยสายตา สิ่งที่พิสูจน์ได้ด้วยมีข้อมูล เห็นไหม โลกียปัญญาเป็นอย่างนี้ เป็นอย่างที่มีสติ มันมีความรู้สึก มันมีข้อมูลในหัวใจ นี่คือนอกโลกียปัญญา

สิ่งที่โลกียปัญญาเกิด คิ้อออกมาจากกิเลส คิ้อออกมาจากค้นหาความทะยานอยาก คิ้อออกมาจากตัวตน สิ่งนี้เป็นมูลรากฐานที่ออกมา ถ้ามันสงบเข้ามา พอเวลามันใช้โลกียปัญญา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิมันสงบเข้ามา สิ่งที่สงบเข้ามาก็คือเข้ามาที่ตัวตน คือเข้ามาตัวภาสวะ คือเข้ามาตัวภพ คือเข้ามาตัวจิต ถ้าเข้ามาตัวจิตถึงต้องวิปัสสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาบรรลุนิพพานเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาอย่างนี้ เกิดขึ้นมาเพราะมีสมาธิ พอกิเลสมันไม่เป็นตัวชี้นำ กิเลสมันไม่เป็นตัวคอยบงการ ถ้ากิเลสไม่เป็นตัวคอยบงการ

ถ้ากิเลสบงการ มันเกิด มันเป็นสัญญาอารมณ์ สิ่งสัญญาอารมณ์มันเป็นภาพได้ สิ่งที่เป็นภาพได้ ครูบาอาจารย์จะเข้าใจสิ่งนี้ ครูบาอาจารย์จะคอยชี้นำสิ่งนี้ว่า สิ่งนี้เป็นสัญญาอารมณ์ สิ่งสัญญาอารมณ์ มันเกิดจาก...อย่างที่ว่าจิตตนิสัย ใครมีจิตตนิสัย ใครมีสร้างสมบุญญานุการมาต่างกััน บางคนภาวนาไปจะเห็นสภาวะต่างๆ บางคนภาวนาไป สงบไปโดยเรียบๆ บางคนภาวนาไป แสบทุกข์แสบยาก ต้องอดนอนผ่อนอาหาร ต้องต่อสู้กันด้วยกำลังที่เข้มแข็ง นี่มันต่างกันด้วยการสร้างสมบุญญานุการมา

สิ่งที่สร้างสมบุญญานุการมามันเป็นถึงจิตตนิสัยในใจที่มันต่างกัน ถึงต้องเป็นปัจจุบันของแต่ละดวงใจ แต่ละดวงใจ แต่ละผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ให้มันเกิดขึ้นมาจากเป็นสมบัติของเรา ให้มันเป็นปัจจุบันธรรมของเราขึ้นมา ถ้ามันสงบขึ้นมาเดี๋ยวนี้ จิตสงบมาสภาวะแบบนี้ ความสุขร่มเย็นเป็นอย่างนี้ นี่คิ้อจิตของเรา

ถ้าน้อมไปวิปัสสนา น้อมไปที่กาย เวทนา จิต ธรรม ความเห็นของกิเลส สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาเป็นของเราทั้งหมด สิ่งที่เราต่างแสวงหามาก็เป็นของเราทั้งหมด เห็นไหม สิ่งที่เป็นเรา เป็นเรา นี่เราไปติดใจ เราไปติด เราไปเห็นว่าสิ่งนี้เป็นเรา สิ่งนี้เป็นเราถ้าเราใช้วิปัสสนาญาณเข้าไป มันจะเห็นความเป็นสิ่งที่แปรปรวน สิ่งที่เป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นไตรลักษณ์

ถ้าเราไปเห็นโทษ โทษของสิ่งที่เกิดขึ้นมานี้ เห็นโทษสิ่งที่เราไปยึดมั่นถือมั่น เห็นโทษของว่าสิ่งที่เป็นสัจจะ ที่เราคิดว่าสิ่งนี้จะคงที่กับเราตลอดไป ที่เป็นสมบัติของเรา มันอยู่กับเราชั่วคราว ใจ แต่ถ้าเราวิปัสสนา มันแปรสภาพ ภายนี้แปรสภาพ ถ้าเราไปเห็นโทษ โทษคิ้อการเห็นว่าสิ่งนี้มันเป็นสัจจะความจริง เราจะเห็นคุณขึ้นมาใจ

คุณคิ้อใจมันเห็นจริง ใจมันเห็นสัจจะความจริงเป็นของจริง

ถ้าเป็นของจริง ในเมื่อเป็นความจริง มันจะไปเอาของปลอมได้อย่างไร สิ่งที่เป็นความจริง กับความปลอมมันอยู่คนละฝั่ง อยู่คนละฟากฟ้า ถ้าอยู่คนละฟากฟ้า แล้วสิ่งใดไปเห็นล่ะ? สิ่งที่ไม่เห็นคือตัวของใจ คือตาของใจ ถ้าตาของใจเป็นสภาวะแบบนั้น สิ่งที่เป็นสภาวะแบบนั้น วิปัสสนา ไปมันจะเกิดกำลังของจิต

ถ้ากำลังของจิต สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากไหน? เกิดขึ้นมาจากความสมดุลของศีล สมาธิ ปัญญา

ถ้าศีล สมาธิ ปัญญา ความสมดุลของมันเกิดมาจากอะไร? เกิดมาจากการฝึกฝน เกิดขึ้นมาจากมรรคญาณ เกิดขึ้นมาจากการเราฝึกฝน เรากระทำบ่อยๆ

ขนาดทำสมาธิ เราชำนาญในวสี เรากำหนดสติ กำหนดสติ แล้วใช้คำบริกรรม หรือควบคุมใจขึ้นมา มันจะสงบเข้ามา เราทำอย่างนี้บ่อยครั้งเข้า เราสร้างเหตุ ผลจะเกิดขึ้นมา

ถึงว่า การกระทำอยู่ที่เหตุทั้งหมด สิ่งที่มีผลฝ่ายเหตุคือการกระทำของเรา แล้วมีการฝึกฝน มีความชำนาญของจิต ถ้าจิตมีความฝึกฝนมีความชำนาญ ถ้าจิตสงบมีกำลัง เราขึ้นไปวิปัสสนา มันจะเป็นงาน หน้าที่การงานของมัน กิจญาณจะเกิดขึ้นมาจากการกระทำของใจ

งานอันประเสริฐประเสริฐตรงนี้ไง สิ่งที่ประเสริฐคือจิตนี้ได้ทำงาน มีกิจการของจิตนี้เกิดขึ้นมา เห็นไหม โรงงานที่ผลิตยา ผลิตขึ้นมา ผลิตขึ้นมาในหัวใจของเรา ยา ตัวเนื้อของยาคือศีล สมาธิ ปัญญา นี่เกิดขึ้นมาจากเรา

แต่โรงงานจากภายนอก เราไปศึกษา ที่ว่าปริยัติ เราไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่มันเป็นโรงงานจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราก็ก็นำไปผลิตขึ้นมาจากภายนอก เพราะเป็นปริยัติ เป็นสุตมยปัญญา มันเป็นการจำมาจากชั้น อยู่ภายนอก มันไม่เข้าถึงกิเลส มันฆ่ากิเลสไม่ได้ไง แล้วเราก็ก็นำสิ่งนี้ออกเป็นวิชาการกัน นี่คือการผลิตยาออกมาแล้วเพื่อออกมาเป็นวิชาการ

แต่ถ้าเราผลิตยาออกมาเพื่อเป็นการชำระกิเลส มันจะผลิตขึ้นมาจากในหัวใจ มันเกิดจากภาคปฏิบัตินี้ไง

สิ่งที่ภาคปฏิบัติขึ้นมา สิ่งนี้มันเป็นความสมดุลของใจ สิ่งที่เป็นความสมดุลของใจคือการ ใ้ปัญญารู้ใคร่ครวญไป มันจะมีสิ่งที่แบบว่า ถ้ากำลังสมาธิพอมันจะปล่อยวาง มันใ้ปัญญา ใ้ใคร่ครวญออกมา นี่เราฝึกฝนอย่างนี้ เราใคร่ครวญอย่างนี้ สิ่งที่เราใคร่ครวญคือการฝึกฝน

เวลาคนไข้ไปหาหมออะ หมอเขาต้องดูสมุฏฐานของโรค เขาต้องวิเคราะห์โรค เขาต้อง ศึกษาว่าโรคนี้ควรใ้ยาอย่างไร แล้วการใ้ยาเขาใ้ยาจนกว่าสิ่งที่เชื้อโรค หรือโรคนั้นตายไป หรือจนผู้ป่วยหาย นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อมันมีโรคภัยในหัวใจ วิปัสสนา มันปล่อยวางขนาดไหน มันปล่อยวาง มันต้องช้า ก็คือการรักษาโรคใจ การรักษาโรค เรากินยาแล้วทีเดียวยะหายหรือ เรา รักษาโรคของเรา เรากินยาด้วย เราไม่กินของแสลงด้วย เราต้องควบคุมหัวใจของเราด้วยเราช่วย ควบคุมของเรา เราไม่ให้เครียด ไม่ให้ต่างๆ นั่นคือการรักษาโรคของโลกันะ

แต่การประพฤติปฏิบัติ การกิจจญาณก็เจอสภาวะแบบนี้เหมือนกัน สภาวะแบบนี้ มัน สมดุล มันปล่อยวางขนาดไหน

เวลาเขาไปรักษานะ เวลาโรคภัยใ้เจ็บมันแบบว่ามันทุเลาลง เราก็คิดว่าเราหาย เราก็ดีใจ ของเรา เราก็ออกไปกินของแสลง เราก็ไปทำตามความอยากของหัวใจของเรา โรคนั้นก็กลับมาอีก โรคกลับมาอีก นี่ยังดีนะ โรคกลับมาอีกเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันพิสูจน์ได้ มันเป็นเรื่องที่มันจับ ต้องได้ มันเป็นวัตถุ

แต่ถ้าเป็นกิเลสมันเป็นนามธรรมนะ มันเป็นนามธรรม มันเกิดมาจากใจของเรา

สิ่งที่ว่าวิปัสสนา มันปล่อยวางขนาดไหน เราเข้าใจว่าสภาวะนั้นเป็นธรรม เราก็เข้าใจของ เรา เห็นไหม สภาวะเป็นธรรม เวลากิเลสมันเกิดขึ้นมา เราจับต้องไม่ได้เลย เราไม่รู้เลยว่าอะไรเป็น กิเลส เวลามันแสดงตัวออกมาแล้วถึงรู้ว่ากิเลสเพราะอะไร เพราะมันฟุ้งซ่าน มันมีความทุกข์ใน หัวใจ มันนั่งคอดกณะ ปฏิบัติมาขนาดนี้ ปล่อยวางขนาดนี้ ทำไมมันทุกข์ขึ้นมาอีกละ

ถ้าเห็นโทษแล้วเราต้องพยายามประพฤติปฏิบัติ เห็นคุณคือการปล่อยวาง ก็มีความสุข ตลอดไป มีความสุขชั่วครั้งชั่วคราว ถ้าปล่อยวางทีหนึ่ง วิปัสสนาไปเห็นสภาวะตามเป็นจริง จิต เป็นจิต ขันธ์เป็นขันธ์ ทุกข์เป็นทุกข์ มันปล่อยกันๆ ต่างอันต่างจริง อยู่กันชั่วคราวๆ “ดทังค ปหาน”

การตักตบกาน คือจิต ปัญญา...กำลังของสติ กำลังของสมาธิ กำลังของปัญญา มันมีกำลังที่เหนือกว่า มันเข้าไปแยกแยะใจ แยกแยะสังโยชน์ที่มันร้อยอยู่ในหัวใจ ระหว่างใจกับกายที่มันมีความสัมพันธ์กัน

เราเกิดมาเป็นนาย ก. นาย ข. ก็แล้วแต่ สิ่งนี้คือเรา คือเรา เราก็คิดของเรา จิตนิสัยคือเรา

คุณ คุณทางโลกเขา เขาคุณโง่งมเข็ญ เขาคุณกิริยาของมนุษย์ เขาเข้าใจว่าคนนี้มีจิตนิสัยอย่างนี้ คนนี้ควรจะเป็นอย่างนี้ เขายังดูออกเลย เพราะมันเป็นสถิติของโลกที่เขาเก็บข้อมูลกันมา แล้วในจิตนิสัย ในหัวใจของใจมันลึกกลับกว่านั้นอีก

แต่เพราะกรรมเข้าไปใคร่ครวญ จะเห็นว่าปล่อยวางอย่างนี้ ปล่อยขนาดทำอย่างนี้ สิ่งนี้มันเป็นการกระทำของใจจากภายใน ถ้าการกระทำของใจจากภายใน สังโยชน์มันร้อยรัดขนาดไหน เวลาที่ปล่อยวางขนาดไหน มันถึงต้องซ้ำ ต้องกระทำไป เพราะครูบาอาจารย์ท่านประพจน์ปฏิบัติมา ท่านเห็นอาการของใจสภาวะแบบนี้

ถ้าตักตบกาน มันปล่อยวางชั่วคราว ชั่วคราว แต่ถ้ามีวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติ เราถือ นิสัยครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ท่านประพจน์ปฏิบัติมา ท่านคอยให้ข้อมูลเรา ท่านคอยแนะนำ ท่านคอยเปิดทางไว้ให้เรา

ถ้าเราลุ่มลึคนะ แล้วเราประพจน์ปฏิบัติของเราะ ไม่สุขเอาเผากิน สิ่งที่สุขเอาเผากิน เวลาประพจน์ปฏิบัติมันแสนทุกข์แสนยาก อดนอนผ่อนอาหาร เคนจกรมทั้งวันทั้งคืน พอเราสงบขึ้นมา พอตักตบกานปล่อยวางชั่วคราว

ดีใจนะ ดีใจปล่อยเนื้อปล่อยตัว...ปล่อยเนื้อปล่อยตัวไม่ได้ มันจะสุขขนาดไหน มันจะปล่อยวางขนาดไหน ตั้งสติไว้

“ทุกข์ควรกำหนด” สุขเราก็อยู่กับสุขนั้นพักหนึ่ง สิ่งนี้เป็นอนิจจังทั้งหมดละ

คุณ คุณอย่างโลกมันเคลื่อนไป ไม่มีสิ่งใดคงที่เลย อาการของใจมันยังเป็นนามธรรม มันยังเปลี่ยนแปลงมากกว่า สิ่งที่เปลี่ยนแปลงมันแปรมันสภาพมันเร็วกว่าเรื่องของวัตถุอีก แต่เพราะเราไม่มีสติ เราไม่ระมัดระวัง เราไปสุขเอาเผากิน มันง่าย อยากเอาแต่ความสะดวกสบาย

ขณะที่ทุกขขนาดนี้ รोजังหวนนะ ถ้าปล่อยเมื่อไรก็คือผลของเรา พอมันปล่อยแล้ว ก็เลสก็
 สวมรอย สวมรอยว่าสิ่งนี้ปล่อยแล้ว สิ่งที่เป็นจริต เป็นนิสัย ความเป็นนิสัยถ้าเป็นคนสุกเอาเผากิน
 มันก็ต้องทุกขตลอดไปนะ คนมักง่ายทำอะไรไม่รอบคอบ สิ่งที่ไม่รอบคอบ สิ่งของวางไว้
 แล้วเราก็ตีดินเหยียบ เหยียบสิ่งที่เราวางไว้เอง จะต้องสะดุดหกล้ม เพราะสิ่งที่เราวางขวางเราเอาไว้
 เองโดยที่เราไม่เก็บของเราให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราไม่รอบคอบ ไม่มีสติสัมปชัญญะคอยควบคุม
 จิตของตัวเอง ขณะที่มันปล่อยวางขนาดไหน นี่ก็ว่ามันเป็นธรรม แล้วมันก็จะสะดุดขาตัวเองหกล้ม
 ล้มลุกคลุกคลาน แล้วก็จะน้อยเนื้อต่ำใจนะ นี่คือการกระทำของจิต

สิ่งที่กระทำของจิต โทษอย่างหยาบก็มี โทษอย่างละเอียดก็มี คุณอย่างหยาบคุณอย่าง
 ละเอียด คุณนะ “คุณ” สมบัติเดิม สมบัติคือชีวิตเรา เราได้ชีวิตมาเป็นสมบัติของเรา ถ้าเราได้ชีวิต
 ของเราขึ้นมาแล้ว ถ้าเราทำงานอันละเอียดขึ้นมา

เวลาเป็นอามิสนะ สุขโดยอามิสมันมีเรื่องของโลก ถ้าได้สิ่งใดได้เหยื่อ ก็เลสมันกินเหยื่อ
 นั้นแล้ว มันมีความพอใจ มันก็มีสุขพักหนึ่ง พักหนึ่ง นี่ก็สุขของโลกใจ สุขโดยอามิส

การสุขโดยการประพฤติปฏิบัติมันไม่เจือด้วยอามิสนะ เวลาสติ เวลาสงบขึ้นมา จิตสงบ
 ขึ้นมามันเอาสิ่งใดเป็นอามิสละ มันอยู่กับสติ อยู่กับคำบริกรรมต่างหาก อยู่กับธรรมขององค์
 สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ

สุขอันอย่างที่ว่าจิตสงบมันก็มีมีความสุขขนาดที่ว่าติดกันได้แล้ว แล้วขณะที่พิจารณาไปมัน
 ปล่อยวางขนาดไหน สิ่งนี้มันก็ติด มันก็ติด ติดเพราะอะไร เพราะกิเลสมันควบคุมการประพฤติ
 ปฏิบัติอยู่ กิเลสมันขัดขวางการประพฤติปฏิบัติของเรา จะไม่ให้ก้าวเดินตลอดไป เราถึงต้องตั้งสติ
 แล้วเราต้องใคร่ครวญของเรา เราจะไม่มักง่าย เราจะฝึกสติของเรา เราฝึก

เราขอนิสัยครูบาอาจารย์มาเพื่อจะให้ละเอียดรอบคอบ ขนาดละเอียดรอบคอบจากข้างนอก
 คือวัตรปฏิบัติขึ้นมา แล้วมันจะละเอียดรอบคอบเข้าไปในหัวใจของเรา

ถ้าเรามักง่ายจากภายนอก ภายในมันก็มักง่าย เพราะอะไร เพราะสิ่งที่ว่ามักง่ายมันออกมา
 จากเจตนา ออกมาจากจิต แม้แต่ออกไป การเคลื่อนไหวจากภายนอกเรายังมักง่ายเลย แล้วขณะที่
 มักง่ายเพราะมันเป็นวัตถุที่เห็นนะ จับต้องได้นะ เรายังไม่เก็บให้เข้าที่เข้าทาง เพราะว่าเรามักง่าย

แล้วเวลาสติหรือความเป็นไปของจิตจากภายใน ถ้าเราไม่เก็บหอมรอมริบ ครูบาอาจารย์ ท่านบอกท่านอยู่กับหลวงปู่มัน เก็บหอมรอมริบวัตรปฏิบัตินะ ของเล็กของน้อยจะเก็บหอมรอมริบเพราะฝึก ฝึกให้จิตมันละเอียดรอบคอบ ถ้าฝึกให้จิตมันละเอียดรอบคอบ เวลาเข้าไปเผชิญกับ สิ่งที่เป็นวิปัสสนาจากภายใน มันจะรอบคอบ มันจะคอยมีสติสัมปชัญญะ จะไม่ปล่อยวางอะไร ง่ายๆ

ปล่อยวางขณะมันวิปัสสนาเป็นกิจจญาณมันปล่อยขนาดไหน ตั้งสติไว้ มีความสุขก็สุขอยู่ กับสิ่งที่ปล่อยวาง สุขอย่างนี้สุขเกิดขึ้นมาจากใช้ปัญญาพิจารณาแล้วมันปล่อยวางนะ

เวลาสุขเกิดจากคำบริกรรม สุขเกิดจากปัญญาอบรมสมาธิ ขณะที่หินทับหญ้าไว้มันก็เป็น ความสุขอันหนึ่ง ขณะที่ความสุขที่พิจารณาไปโดยใช้ปัญญา สมาธิแก้กิเลสไม่ได้ แต่ขณะที่เป็น มรรคญาณ มันมีคำริชอบ เพียรชอบ งานชอบ สิ่งที่เป็นปัญญาเกิดพร้อมกับสมาธิ สมาธิเป็นตัวกด กิเลสไว้ก่อน ให้ไม่มีตัวตน ให้สิ่งที่ปัญญามุนออกไปเป็นภาวนามยปัญญา

การที่เป็นภาวนามยปัญญานี้ก็คือตัวมรรค ตัวมรรคไม่ใช่ของใคร มรรคนี้เป็นธรรม ธรรม คือสัจจะความจริงที่มีอยู่แล้ว เพียงแต่เราเข้าไปไม่ถึง พอเราเข้าไปไม่ถึงเราใช้จินตนาการ ใช้ปัญญา ของเราใคร่ครวญไป มันถึงไม่เป็นมรรค

แต่ถ้ามีสมาธิขึ้นมา สมาธิเกิดได้เพราะตัวตนเบาลง ตัวตน ความรู้สึกของเรา สิ่งที่เราไป รับรู้สิ่งต่างๆ มันเบาลง พอเบาลงเวลาใช้ปัญญาไปมันจะเคลื่อนออกไป สิ่งที่เคลื่อนออกไป เห็น ใหม่ ปัญญาอย่างนี้ มรรคญาณอย่างนี้ไม่ใช่ของใคร มรรคญาณอย่างนี้เป็นธรรมจักร

สิ่งที่เป็นธรรมจักร เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ธัมมจักฯ นี่จักรเคลื่อน เคลื่อนออกไปจากไหน? เคลื่อนออกไปเพราะปัญญาอย่างนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ ค้นขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้มรรคญาณอย่างนี้ทำลายกิเลสขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าคือผลงานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทำลายจิตดวงนั้นเป็นวิมุตติสุข มาก่อนแล้ว แล้วเทศน์ว่าการธัมมจักฯ ออกมาเป็นสัจจะ เป็นกิริยา เป็นความจริงที่ออกมาจาก ผลงานที่จิตที่วิมุตติดวงนั้น สิ่งที่วิมุตติดวงนั้น

แล้วผู้ใด นักวิทยาศาสตร์ที่ทำเรื่องคันยานี้มาในหัวใจของเรา ทำได้อย่างนั้น เป็นธรรมะ ส่วนบุคคลจากใจดวงนั้น ถ้าใจดวงนั้นได้ผลดียิ่งขึ้นมาจากใจที่เป็นมรรคญาณขึ้นมาอย่างนี้ จาก

ที่ว่าจิตสงบเข้ามาแล้วมีปัญหาเป็นมรรคญาณหมุนเวียนอย่างนี้ นี่ไง สิ่งที่จะทำอย่างนี้ มันก็เข้าไปใช้ปัญญา เข้าไปทำลายกิเลส

ถ้าปัญญอย่างนี้ ภาวนามยปัญญาที่มีสัมมาสมาธิ สัมมาสติ สัมมากัมมันโต งานชอบ ทุกอย่างจะชอบและสมคูล สิ่งที่สมคูลเกิดขึ้นมามันก็จะปล่อยวาง ตทั้งคปหานนะ ปล่อยวางชั่วคราว ชั่วคราว เพราะถ้ามีอำนาจาสนา จิปปาปัญญาแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่นั่งอาสนะเดียวแล้วถึงนิพพานเลย...มี สิ่งที่มีต้องสร้างบุญญาธิการมา

แต่ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ มันปล่อยวางขนาดไหนมันไม่ใช่จิปปาปัญญา เพราะเวลาเราปล่อย มันตทั้งคปหานมันใช้ปัญญาใคร่ครวญแล้วมันปล่อยวางชั่วคราว เวลาจิตมันออกมา มันก็กระทบอารมณ์ สิ่งกระทบอารมณ์เรารู้สึก ความรู้สึก “เวไนยสัตว์” สิ่งทีเวไนยสัตว์คือเกิดขึ้น กึ่งกลาง ต้องพยายามเป็นผู้ที่มีโอกาส

สิ่งที่มีโอกาส ธรรมวินัยยังมีอยู่ ครูบาอาจารย์ผู้ชี้นำยังมีอยู่ ในการประพฤติปฏิบัติยังมีอยู่

สิ่งที่มีอยู่นี้เป็นคุณ สิ่งที่เป็นคุณ เป็นคุณในหัวใจของครูบาอาจารย์ของเรา เป็นคุณของครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติมาจากใจ จากใจดวงหนึ่งที่ประพฤติปฏิบัติเกิดกิจจญาณ สัจจญาณ ขึ้นมาในหัวใจ จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า ถ้าไม่มีมรรคญาณ ๓ ตัวนี้จะไม่เป็นปฏิญาณตนว่าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้สิ้นกิเลส

สิ่งที่สิ้นกิเลสมันเกิดมาอย่างใด มันทำอย่างไร

โรงงานที่ผลิตยาเป็นธรรมชาติส่วนบุคคล ต้องผลิตยาอย่างนี้ ถ้ายาอย่างนี้มันก็จะทำลายเชื้อ ทำลายสิ่งที่เป็นเชื้อเป็นโรคภัย โรคภัยในหัวใจคืออวิชชา สิ่งทีอวิชชา สิ่งนี้เป็นเชื้อไข้ที่จะจับหัวใจนี้ไปเกิด ไปแก่ ไปเจ็บ ไปตายตลอดไป จิตตัวนี้สำคัญมาก

เวลาเกิดมาเป็นมนุษย์ เราว่ามนุษย์ ชีวิตของเรามีคุณค่ามาก พ่อแม่รักลูกมาก ตระกูลมีการถนอมรักษากันมาก สิ่งนี้เป็นเรื่องของชีวิตนะ แต่ไม่มีใครยับยั้งพญามารได้เลย ไม่มีใครสงวนรักษาเรื่องของพญามารได้เลย แล้วไม่มีใครเกิดแก่ เจ็บ ตาย แทนกันได้ด้วย มันเกิดมาจากกรรม เกิดมาจากสมบัติเดิม เกิดมาจากความเป็นไป แต่ถ้าวิปัสสนาเข้ามาอย่างนี้ ธรรมโอสธอันนี้ มรรคญาณอันนี้ มันจะทำให้จิต...ถ้าจะเกิดจะตาย ถ้าวิปัสสนาไปมันขาดออกไป ปล่อยวาง มันก็อีก ๗ ชาติ

มันมีเป้าหมายนะ มันมีคุณค่าของชีวิตนะ ชีวิตจะมีคุณค่ามาก

เวลาเห็นโทษแล้วออกประพฤติปฏิบัติ ล้มลุกคลุกคลานขนาดไหน เราก็พยายามตั้งอกตั้งใจของเราขึ้นมา เพราะงานอย่างนี้เป็นงานที่ว่ามันติดกับใจดวงนี้ไปเลย งานอย่างนี้เป็นอุปสรรค สิ่งที่เป็นอุปสรรคที่มันจะเสื่อมสภาพ ที่มันจะแปรสภาพอีก เป็นไปไม่ได้

แต่ถ้ามันเป็นอามิส เป็นเรื่องของโลก สิ่งนี้มันเป็นอุปสรรค คือมันเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม เหมือนพลังงานตอนนี้เลย น้ำมันแพงมาก ซื้อมาขนาดไหนเผาผลาญออกหมด แล้วก็ก็ต้องซื้อใหม่ ซื้อใหม่ นี่ไง อามิสเป็นอย่างนี้ไง ถ้ามีบุญกุศล สิ่งที่ต้องเติม ต้องมีการต่อเติม นี่ไง ชีวิตนี้มันถึงแบบว่า เวลานั้นมันเรามาก เราใช้ของเรา เราก็มีพลังงาน เวลานั้นมันหมดนะ เราจะนั่งทอดกเลย

แต่ถ้าเป็นอุปสรรค มันเป็นอุปสรรค มันจะไม่ต้องมีสิ่งใดเข้าไปเจือปนสิ่งนี้ สิ่งนี้จะเป็นคุณค่าของใจดวงนี้ไป สิ่งที่เป็นคุณค่ากับใจดวงนี้ นี่เห็นคุณค่าขึ้นมา เพราะเราเห็นโทษจากภายนอก เราถึงพยายามทำคุณประโยชน์ขึ้นมา เวลาวิปัสสนาไปเห็นกายแปรสภาพ นี่โทษของมัน กายนี้ว่าเป็นของเรา สิ่งต่างๆ ก็เป็นของเรา มันจะแปรสภาพของมัน ผุพังไป ทำลายไป ผุพังไปทำลายไปเรื่อย ทำลายสิ่งที่เป็นโทษ สิ่งที่เราเห็นโทษ

ถ้าเห็นโทษก็เห็นคุณไปเรื่อยๆ เห็นคุณเพราะใจมันปล่อยวางเข้าไปเรื่อยๆ ใจมันปล่อยวางนะ เพราะเห็นโทษ พอเห็นโทษมันก็สนใจไปชั้นหนึ่ง ใจก็ฉลาดขึ้นมา

เพราะเราโง่ เราไปยึด เราไปติด เพราะเรายึดเราติด เราถึงจะถางนี้ออกไปคิดข้างนอก เราก็ให้กิเลสมันเอาเบ็ดเกี่ยวปาก แล้วก็ดึงไป วิตรกวิจารณ์ไป แล้วเราก็พยายามจะดึงตัวเราออกมา กิเลสมันก็ใช้เบ็ดดึงออกไป มันเกี่ยวไปเลือดสดไปทั้งตัวนะ เราก็ไม่รู้ตัวเลย นี่เป็นนามธรรม เรามองไม่เห็น

สิ่งที่มองไม่เห็นเพราะมันเป็นความทุกข์ สิ่งที่เป็นความทุกข์ คุณสิ เวลาโลกเขาทุกข์กัน ร้องไห้ ร้องไห้ เพราะอะไร เพราะมันทุกข์ออกมาจากใจ กระเทือนออกมาจากหัวใจ แล้วออกมาถึงร่างกาย แล้วออกไปถึงธาตุ สิ่งธาตุก็ขับเคลื่อนไป จนกว่าผ่อนคลายแล้วความทุกข์นั้นก็หายไป ความทุกข์นั้น ทุกข์

“สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา” นี่มันอยู่ชั่วคราว มัน เป็นสภาวะแบบนั้น แล้วเราก็เกิด แก่ เจ็บ ตาย เวียนไปตลอดมาก็เป็นอนัตตา อนัตตาก็เป็นสัจจะ ความจริงอันนั้น

แต่ขณะที่จิตมรรคญาณเกิดขึ้นมา อนัตตาอันนี้สำคัญมาก เพราะมันเกิดในปัจจุบัน อนัตตา ในการเกิด การแก่ การเจ็บ การตายในวัฏฏะ มันหมุนไปโดยสมบัติเดิม โดยบุญกุศล โดยบาป อกุศลพาไป แต่ขณะที่มรรคญาณเกิด มันเห็นอนัตตาในปัจจุบัน เห็นใหม่ นี่ตายก่อนตาย เพราะ เห็นสภาวะกิเลสเราชำระกิเลส มันตายต่อหน้าละ กิเลสตายต่อหน้าเลย สังโยชน์ขาดออกไป

ความเห็นจริง กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย กายกับจิต แยกออกจากกันโดยเป็นอกุปปธรรม โดยธรรมชาติ โดยสัจจะความจริง เป็นอกุปปธรรม แล้ว เป็นอฐานะ

สิ่งใด สิ่งที่เป็นอาหาร ทำให้สุกแล้วมันกลับไปเป็นอาหารดิบอีกไม่ได้เลย นี่ก็ เหมือนกัน จิตถ้ามันทำสภาวะแบบนี้ขึ้นมาแล้ว มันจะกลับไปเป็นปุถุชนอีกไม่ได้เลย มันจะเป็น พระโสดาบันของมันตลอดไป จะเกิดก็ภพก็ชาติจะเป็นพระโสดาบันตลอดไป ก็ภพก็ชาติหมายถึง ว่าการเกิดอีกนะ

แต่ถ้าการประพฤติปฏิบัติ เห็นโทษอย่างหยาบ เห็นคุณอย่างหยาบ ถ้าเห็นคุณอย่างละเอียด ขึ้นไปมันก็ต้องวิปัสสนาของมันขึ้นไป วิปัสสนา

คนเราเวลาทำธุรกิจจากภายนอก ถ้าได้ผลประโยชน์ อยากได้มาก อยากได้มากเพราะอะไร เพราะเงินทองเราทุกคนก็รู้ ถ้ามีมากกว่ามีน้อยแน่นอน นี่ก็เหมือนกันถ้าจิตมีคุณธรรมมากละ คุณธรรมของจิตมีมากมาจากไหน? มีมากมาจากการสละนะ มีจากการสละ มีจากการทำลายมัน ยิ่งทำลายยิ่งปล่อยใส ยิ่งทำลายยิ่งปล่อยแผ่ว ถ้ามีการทำลาย

แล้วจะเอาอะไรไปทำลายมัน? ต้องเอามรรคญาณไปทำลาย

มรรคญาณเกิดจากไหน? เกิดจากโรงงานของเรา เกิดจากสัมมาสมาธิ เกิดจากสตินี้ เกิด จากจิตฺติจิต เกิดจากใจดวงนี้ สมาธิของคนอื่นก็ทำลายกิเลสของคนอื่น ปัญญาของคนอื่นก็ทำลาย กิเลสของคนอื่น ปัญญาของคนอื่นนะ

แต่ปัญญาของครูบาอาจารย์เรามันเป็นคตินิยม เป็นสิ่งที่เตือนสติ สิ่งเตือนสติถ้าเราเก็บเอา เราใช้ประโยชน์อย่างนี้เราจะได้ประโยชน์ แต่ถ้าเรามีทิฏฐิ เราปฏิเสธ เราไม่ต้องการ

สิ่งที่เป็นคติของเรา เห็นไหม มันเป็นคุณสมบัติกับเรามหาศาลเลย

อย่างเช่นที่ว่าเรามีบาดแผลในร่างกายเรา แต่เรามองไม่เห็น แล้วครูบาอาจารย์ชี้บาดแผลให้เรา ถ้าเรารักษาบาดแผลนั้น บาดแผลนั้นก็จะหายซะไหม แต่ถ้าครูบาอาจารย์ชี้บาดแผลให้เรา แต่เราไม่เชื่อ เราไม่พอใจ เราปฏิเสธ บาดแผลนั้นมันจะมีเชื้อโรค บาดแผลนั้นมันจะขยายตัวของมันออกไป นี่เป็นบาดแผล ถ้าเป็นบาดแผลนี้เราจะเห็นภาพได้ชัดเจน

แต่ถ้ามันเป็นกิเลส เราไม่เห็นเลย เป็นกิเลสเพราะอะไร เพราะมันจะฝังใจไป สิ่งนี้ก็ไม่ใช่ว่าสิ่งนี้ก็ไม่ปรารถนา สิ่งที่ไม่ปรารถนา เราไม่ปรารถนา เราผลักไสไปมันก็จะจบ

แต่มันเป็นกิเลส มันอยู่กับใจ ผลักไสไปไหน มันยังพองตัว มันยังมีกำลังขึ้นมา มันยังเหยียบย่ำหัวใจของเรา เพราะอะไร เพราะเราไม่ได้ไปยับยั้ง เราไม่ได้มีสติไปกดไว้ เราไม่มีสิ่งต่างๆ เข้าไปยับยั้งมัน มันจะเจริญขึ้นมาเพราะอะไร เพราะทิวามานะของเราจะเอาชนะ สิ่งทีทิวามานะเอาชนะ มันก็คือพิน คือไฟ คือส่งเสริมให้กิเลสมันพองตัวขึ้นมา

เพราะกิเลส เพราะความเห็นของเรา เราถึงทำให้เราได้ทุกข์ได้ยาก ได้ประพฤติปฏิบัติลำบากขึ้นไป เพราะอะไร เพราะเราต่อต้าน เราไม่สัจจะความจริง

ใจดวงหนึ่ง สิ่งทีผู้ประพฤติปฏิบัติผ่านพ้นมา สภาพแบบนี้ ใจดวงนี้กิเลสในใจเรา กิเลสในใจสัตว์โลกเหมือนกัน ต่างกันโดยจิตนิสัย ต่างกันโดยมุมมอง ต่างกันโดยแง่มุมต่างๆ ที่มัน... ที่ความสะอาดใจ สิ่งทีต่างกัน

แต่มันเป็นจริงอันเดียวกัน แล้ววิปัสสนาไป กาย เวทนา จิต ธรรมเท่านั้น

องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค พระพุทธเจ้าองค์ต่อๆ ไปก็มาจะตรัสรู้ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคเหมือนกัน เพราะสิ่งนี้ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคนี้เป็นอริยสัจเป็นความจริงอันหนึ่ง

สิ่งทีความจริงอันหนึ่งเกิดจากไหน? เกิดจากความรู้สึก

สิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งที่เป็นข้าวของเงินทอง เขาไม่มีชีวิตหรอก เขาไม่ไปรับรู้สิ่งต่างๆ ทั้งสิ้น เป็นแต่เจ้าของ มนุษย์ไปรับรู้เขา ให้ค่าเขา เขาไม่รู้ตัวเขาเองเลยนะ ดูอย่างร่างกายเราก็เหมือนกัน ในเรื่องของอวัยวะต่างๆ เขาไม่รู้จักตัวเขาเองหรอก หัวใจเรานี้แหละไปรับรู้ สิ่งนี้เป็นแขน เป็นขา เป็นสิ่งที่ เป็นสมบัติของเรา แขนขาต่างๆ เป็นสมบัติ

เราไปให้ค่าเขาเอง พอเราไปให้ค่าเขาเอง เราก็ไปยึดเขาเอง แล้วเราก็ไปติดเขาเอง สิ่งที่เราไปยึดไปติดเขาเอง นี่ทุกขมันเกิดจากตรงนี้ไง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคมันเกิดจากใจ มันเกิดจากความรู้สึก มันเกิดจากภพขณะที่มีคุณธรรมมาก มีคุณประโยชน์มากที่รับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้

แม้แต่ถ้าผู้ที่ปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือปรารถนาพระโพธิสัตว์ ก็ต้องเอาใจสะสมอย่างนี้ สะสมไปเรื่อยๆ แล้วก็ใจดวงนี้จะไปตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ต่อๆ ไป แต่เมื่อไรละ

ถ้าเราคิดอย่างนี้ โทษอย่างหยาบเราก็ทิ้งมาแล้ว โทษอย่างละเอียดคือสิ่งที่คิดในหัวใจ เห็นไหม เราต้องสละออก สละสิ่งนี้ออก แล้วเราต้องพยายามทำความสงบของใจเราขึ้นมา ให้เป็นมรรคญาณขึ้นมาจากภายใน ถ้าเป็นมรรคญาณขึ้นมาจากภายใน

ถ้าไม่ลาโพธิสัตว์จะทำแบบนี้ไม่ได้เลย ถ้าไม่ลาโพธิสัตว์สิ่งนี้มันจะเป็นฉานโลกีย์ สิ่งที่เป็นฉานโลกีย์ ผู้ที่ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระโพธิสัตว์จะมีฉานโลกีย์ ยิ่งถ้าจิตดวงใดเข้าใกล้ กำลังของจิตจะมีกำลังมาก จากสิ่งที่ว่ากำหนดในเรื่องในวิญญูะ ในเรื่องสิ่งเป็นไปของโลก แล้วเอาสิ่งนี้มาเป็นคุณประโยชน์เพื่อจะรู้สัตว์นสัตว์ เพื่อจรรโลงให้สัตว์มีความสุข คือเป็นผู้ที่ชักนำ เป็นผู้ชี้แนะ เป็นผู้ช่วยเหลือสังคม นี่คือนั่นที่กระทำอย่างนั้น นี่คือนั่นคุณสมบัติของพระโพธิสัตว์

แต่ถ้าคุณสมบัติของสาวก-สาวกะ เพราะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่แล้ว อริยสัจมีอยู่แล้ว แต่เราไม่สามารถผลิตขึ้นมาในโรงงานคือในหัวใจของเรา สิ่งที่เราผลิตขึ้นมา เห็นไหม อริยสัจ สิ่งนี้เพราะในสมบัติเดิม ในชีวิตเรา เราต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย สิ่งนี้มันต้องไปเกิดข้างหน้า สิ่งที่เกิดข้างหน้า มันจะเกิดที่ไหน เกิดที่ใด เกิดตรงไหน มันอยู่ที่กรรมนะ กรรม

เราสร้างคุณงามความดีตลอด เราสร้างสมของเราแล้ว เราจะกำหนดว่าเราต้องเกิดให้ทัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์นั้นๆ เราตั้งของเรานะ ขณะที่เราไปเกิดในชาติต่อไป มันไปเห็นสิ่งแวดล้อมใหม่ มันไปอยู่ในสถานะใหม่ มันก็เพลินไป สิ่งที่ตั้งไว้ไปไหนไม่รู้ เห็นใหม่ ถึงอนาคตใครควบคุมไม่ได้หรอก มันเป็นไปนะ

แม้แต่หลวงปู่มั่นปรารณาเป็นพระโพธิสัตว์ ก็มากลับ เพราะอนาคตปรารณาเป็นพระโพธิสัตว์ ไปอนาคตข้างหน้าไปตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็พระอรหันต์เหมือนกัน เป็นสาวก-สาวกก็พระอรหันต์เหมือนกัน เห็นใหม่ มันเกิดต่อไปข้างหน้าก็ทุกข์ ถ้าเป็นสาวกจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เป็นพระอรหันต์คือสันนิเลศเหมือนกัน เอาแค่นี้เถอะ อยากเหลือเกิน หัวใจทุกข์มาก อยากจะพ้นจากทุกข์ ไม่เอาอีกแล้วข้างหน้า

สิ่งนี้ครูบาอาจารย์ของเราเคยประพฤติปฏิบัติมา เคยเกิดจากใจของครูบาอาจารย์ดวงนี้จะเข้าใจใจของสัตว์โลก ใจของสาวก-สาวก ใจของเรารับรู้ ๔ ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่นี้ เราถึงเกิดมาสิ่งนี้มีอยู่

ถ้าเห็นโทษ เห็นโทษเป็นไปนะ จะเห็นคุณตลอดเลย เราต้องเห็นโทษนะ ถ้าเราไม่เห็นโทษ เราคิดว่าโทษนี้เป็นสิ่งที่เห็นว่าเป็นคุณ สิ่งที่เป็นคุณเราก็ดิด สิ่งนี้เป็นคุณ เป็นคุณสมบัติ เป็นความดี เป็นความชอบ เป็นสิ่งที่ว่าเป็นคุณประโยชน์กับเรา

ถ้าเป็นคุณประโยชน์กับเรา เราพยายามแสวงหา นี่มันไม่ใช่ธรรม

ธรรม คือการสละ คือการสละออก สิ่งที่สละออก ใจที่ว่าง สิ่งที่ว่าง พื้นที่ว่างจะวางเก็บวัตถุสิ่งใด วางได้ทั้งหมด ถ้าพื้นที่ว่าง สิ่งที่เกิดขึ้นมา จะย้อนกลับเข้าไปด้วยเกิดปัญญา ปัญญาเกิดจากที่ว่างนั้น เกิดจากสมาธินั้น สิ่งที่มีสมาธินามรูป สิ่งที่เป็นรูป รูปคือความรู้สึกกระทบอยู่ในหัวใจ ถ้ากระทบอยู่ในหัวใจ มันจะเกิดความสุขความทุกข์ ปัญญาจะใคร่ครวญเข้าไปตลอดเลย นี่ถ้าทำอย่างนี้มันจะทำให้จิตนี้เข้มแข็งขึ้นมา ถ้าเข้มแข็งขึ้นมากลางการงาน เราก็วิปัสสนาของเราไปทุกข์...

คุณสมบัติอันละเอียด คุณอันละเอียดจะเกิดขึ้นมาจากหัวใจ เพราะปัญญานะ ปัญญาอย่างหายาบ-ปัญญาอย่างกลาง-ปัญญาอย่างละเอียด ยิ่งอรหัตตมรรคนะ มันเป็นปัญญาญาณนะ มันไม่ใช่ความคิด

ดูความคิดเราสิ ชั้น ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สังขารปรุงแต่ง ปรุงแต่งมาจากไหน ปรุงแต่งมันต้องมีเวทนามารับรู้ มีวิญญาณรับรู้ มีเวทนาสุขหรือทุกข์ พอใจไหม จิต พลังงานของจิตออกมา

สิ่งที่เป็นปัญญามันเป็นระหว่างขั้นกับจิต พลังงานนี้ส่งต่อกันนะ พลังงานนี้สัมผัสสัมพันธ์กัน มันถึงเป็นความคิดความรู้สึกของเราได้ เวลาเรามีความรู้สึก เราเห็นภาพต่างๆ จิตเราไม่รับรู้ พลังงานตัวนี้ไม่มี

นี่ขั้นก็มี เห็นเหมือนกัน รู้สึกเหมือนกัน นี่จักขุวิญญาณเกิด รับรู้แต่ไม่มีความคิด สิ่งที่เป็นความคิดนี่คือปัญญาอย่างหยาบๆ แล้วปัญญามันจะละเอียดเข้าไปนะ

สิ่งที่วิปัสสนาเข้าไป กายก็อย่างหยาบ กายอย่างละเอียด กายละเอียดเข้าไป วิปัสสนาเข้าไป ถ้าระหว่างกายกับจิตแยกออกจากกัน “สภิกขาคามี”

แล้วถ้าย้อนกลับขึ้นไปนี่อสุภะ สิ่งที่อสุภะเห็นกายเหมือนกัน แต่กายอสุภะมันลึกกลับกว่า มันละเอียดอ่อนกว่า มันต้องใช้กำลังของสมาธิของจิตที่มีคุณสมบัติมากกว่า

ปัญญาอย่างหยาบ-อย่างกลาง-อย่างละเอียดมันมีมิติต่างกัน มีลึกมีตื้นต่างกัน เพราะอะไร เพราะกิเลสอย่างหยาบๆ มันก็อยู่ภายนอก กิเลสอย่างกลาง มันก็อยู่จากภายใน กิเลสอย่างละเอียด มันยังอยู่ในหัวใจเลย แล้วตัวพลังงานตัวนั้นนะ พลังงานตัวนั้นเป็นอวิชชานะ มิติของปัญญาต่างกันมากนะ

เวลาประพาศปฏิบัติใจของครูบาอาจารย์ กิจจญาณอย่างนี้เกิดขึ้นมาจากใจของครูบาอาจารย์เรา ปัญญาที่เกิดขึ้นมา ปัญญาที่การแสดงออกมา มันจะรู้ไปหมดว่าปัญญานี้มันอยู่ตรงไหน ปัญญาขั้นที่เท่าไร นี่วุฒิภาวะของใจ ใจระดับนี้ ความคิดอย่างนี้ มันอยู่ในระดับนี้ ระดับนี้

ถ้าเราไม่เข้าใจ เราสุขเอาเผากิน เราก็ติดของเรานะ แล้วเราก็ไม่รู้หรอก เราก็พยายามดู เราพยายามไถ พยายามจะเข้าไป เห็นไหม พลังงานอย่างนี้มันต้องล้มลุกคลุกคลาน จนกิเลสมันเกี่ยวปากจนเลือดสาด จนทุกข์ยากถึงได้ถูกคิด

“อันนี้อาจจะผิดนะ อันนี้น่าจะไม่ใช่ ถ้าอย่างนี้ไม่ใช่ เราควรจะมีมุมมองอื่น เราควรจะต้องแก้ไข”

นี่มันต้องให้กิเลสเกี่ยวปากจนมันทุกข์ยากขนาดนั้นนะ ทิฐิमानะอันนี้มันถึงจะจางลง พอจางลงมันก็ใช้มุมมองออกมา ใช้มุมมองคือใช้แง่มุมอธิบายวิธีการเป็นกุศโลบายของปัญญาที่มันใคร่ครวญใหม่ มันออกแง่มุมใหม่ ให้กิเลสตามไม่ทัน

กิเลสถ้ามันตามทันขึ้นมา มันสวมไปด้วยสวมไปด้วย ความคิดนี้เป็นความคิดที่กิเลสชี้นำ ถ้าเอากิเลสชี้นำนะ เราก็จะลุ่มลูกลุ่มหลานไป เพราะมันไม่บริสุทธิ์ มันไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา มันตกอึดติดกิลมถานุโยค พยายามเอาให้รุนแรง เห็นไหม มันตกในกามสุขัลลิกานุโยค คือว่าทำเอาพอสุขเอาเผากิน สิ่งนี้มันจะไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทาเพราะอะไร เพราะกิเลสมันสวมเขา กิเลสมันทำให้เราลุ่มลูกลุ่มหลาน

เราถึงพยายามทำความเข้าใจเข้ามา แล้วเราพยายามซ้ำแล้วซ้ำเล่า นี่แง่มุมมันจะเกิดขึ้น

ปัญญารอบหนึ่ง วิปัสสนาแล้วปล่อยวาง ปล่อยวาง เราใช้ปัญญาอย่างนี้ มันปล่อยวางอย่างนี้ ความปล่อยวางอย่างนี้ นี่มีความสุข ถ้าเราจะซ้ำอีกเป็นสัญญาแล้ว เราถึงต้องใช้อุปายวิธีการใหม่ เวลาปล่อยวางก็ปล่อยวางแบบเดิม พอปล่อยวางก็ปล่อยไปอีกชั้นหนึ่งๆ จนถึงที่สุดมันปล่อยขาดนะ กายกับจิตแยกออกจากกันโดยธรรมชาติเลย สิ่งที่เป็นธรรมชาติ เห็นไหม จิตละเอียดเข้าไป

แล้วถ้ามีครูบาอาจารย์ ถ้ามีสติสัมปชัญญะย้อนกลับขึ้นไป มันจะเห็นอสุภะ สิ่งที่จะเห็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะวิปัสสนาไป สิ่งที่จะเห็นอสุภะนะ สิ่งที่จะเห็น คำว่า “สิ่งที่เห็น” หมายถึงว่าถ้าเราไปจับได้ เราไปจับจำเลยได้ เราไปจับโจทก์ได้ เราถึงจะมีวิธีทำงานต่อไป ถ้าเราจับจำเลยไม่ได้ เราหาโจทก์ไม่ได้ เราจะไปทำงานที่ไหน มันก็ติดในสมาธิ ติดในความว่างนั้น

งานในการรู้คั่น งานในการหาจำเลย งานในการเริ่มต้องของการจะใช้ปัญญา มันมีอีกแง่มุมหนึ่งนะ คือแง่มุมที่เราจะใช้วิธีการอย่างไร จะไปจับต้อง

คำว่า “อสุภะ” เราก็ว่าอสุภะ อสุภะเวลาเรากำหนดขึ้นมาเป็นสัญญาอารมณ์ก็ได้ สิ่งที่จะกิเลสมันหลอกหลวงขึ้นมาก็ได้ ได้ทั้งนั้นล่ะ

แต่ถ้าเป็นความจริงนะ เวลาจับได้มันจะสะเทือนหัวใจมาก สิ่งที่สะเทือนหัวใจ มันจะจับได้มันจะหวั่นไหวไปถึงกิเลส เพราะสิ่งที่เรารู้สึกของ เราเป็นคนทำทุจริตไว้ แล้วคนไปเห็นความทุจริตของเรานี้เราจะตื่นเต้นมากเลย แต่ถ้าเราไม่มีความทุจริต เราไม่ได้ทำความผิดไว้ เราจะไม่กลัวสิ่งใดเลย

นี่ก็เหมือนกัน กิเลสในหัวใจมันเป็นสภาวะแบบนั้นนะ มันทำทุจริตของมันไว้ ก็มันมีกามราคะ แล้วพอสติเข้าไปจับสิ่งนี้ได้ จับสิ่งที่เป็นกามราคะได้ สิ่งที่จับได้นี้เป็นโจทก์ เป็นการงานเริ่มต้น แล้ววิปัสสนาไปเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป มันจะเริ่มเบาลง เรื่องความอยาก เรื่องของกามราคะ มันจะเริ่มจางลง จางลง จางลงนะ จางลงจนกิเลสมันก็หาที่หลบที่ซ่อน

วิปัสสนาไปจนกว่ามันเบาลง แล้วเราใช้อุบาย กล กุสโลบาย พิจารณาไปมันละเอียดเข้าไป จนถึงที่สุดมันเข้าไปอยู่ที่ตัวใจ ทำลายกันที่ใจนั้น นี่คือการกามราคะ แล้วย้อนกลับไปดูตัวจิต ทำลายตัวจิตนะ สิ่งที่จะจับตัวจิตได้นี้แสนยากใหญ่เลย เพราะอะไร

เพราะสิ่งที่ทำลายเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา เหมือนผู้ที่มีอิทธิพลนะทำลายคนอื่นทั้งหมดเลย มันจะสงวนรักษามาก แล้วเคยทำลายเขาไว้แล้วด้วย ยังมีโจทก์มาก ยิ่งระวังตัวมาก ไปไหนก็ต้องไประวังตัวตลอด ยิ่งระวังตัวนะ

แต่ถ้าเป็นตัวอวิชชา ไม่เป็นอย่างนั้นเลย มันว่างหมด มันปล่อยวางหมด นี่คือผลของการประพฤติปฏิบัติ แต่ถ้ามีสติสัมปชัญญะ มีความใคร่ครวญ มีความละเอียดอ่อน มันจะผ่องใส มันจะเศร้าหมอง มันจะอาลัยอาวรณ์ในตัวมันเอง เห็นไหม ย้อนกลับมาจับตัวนี้ได้

มรรคญาณอันละเอียด ปัญญาลุ่มลึกอย่างนี้ มรรคญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ทุกขัง สมุทัย นิโรธ มรรค” มรรคตัวนี้สำคัญมาก ทำลายจิตดวงนี้ ปล่อยวางจิตดวงนี้โดยสิ้นกระบวนการ

เห็นโทษหยาบๆ เห็นคุณหยาบๆ เห็นโทษอันละเอียดในหัวใจคือตัวตนที่เป็นต่อของใจตัวนี้ ตัวอวิชชาโทษอันละเอียด สิ่งนี้สุดขยด แล้วเราทำลายโทษอันละเอียด มันจะเกิดคุณ คือขณะที่ว่าการทำลายกัน อรหัตตมรรค อรหัตตผล ทำลายเกิดขึ้นมา มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑

อันเป็นหนึ่ง อันนั้นคุณแสนประเสริฐ คุณอันมหาศาลจะเกิดจากจิตดวงนี้ เอวัง